

AMK Mededelingen

Mededelingen van de Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring v.z.w.
15 september 1998

verschijnt driemaandelijks
98.3

Inhoud AMK Mededelingen 98.3

F. Dielen	
Editoriaal	69
Heugelijk nieuws	69
Opstellen excursieprogramma	69
H. De Meulder	
Onderzoek naar het voorkomen van microfungi op Riet (<i>Phragmites australis</i>) deel 1	70
J. Schavey	
<i>Peziza moravecii</i> , een zeldzame soort	76
A. de Haan, L. Lenaerts, J. Volders	
Vijfde verslag van de werkgroep Cortinarius	78
A. de Haan	
Een explosieve groei van <i>Agrocybe putaninum</i> (Maire) Singer (Fluweelleemhoed)	92
A. Jacobs	
Paddestoelen in de natuurgebieden van Antwerpen Linkeroever	94
K. Van de Put	
Nieuwtjes uit de recente tijdschriften	98
J. Van de Meerssche	
Een nieuwe Boleet ?	100
J. Werts	
www.expertm.com/kamk	101
Activiteiten	101

Redactie AMK Mededelingen

A. de Haan, A. De Kesel, H. De Meulder, F. Dielen, J. Schavey, K. Van de Put, R. Walley
hoofdredacteur: E. Vandeven, Opperveldlaan 14, 1800 Vilvoorde
tikwerk: J. De Sutter, Bloemenlaan 15, 2950 Kapellen
verzending: H. De Meulder, Verenigde Natieslaan 131, 2660 Hoboken

Richtlijnen voor auteurs van artikels in AMK Mededelingen

Alle leden van de Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring hebben het recht te publiceren in AMK Mededelingen. Artikels kunnen ingestuurd worden zowel in duidelijk handschrift als getikt. Teksten op diskette (zowel van 3.5" of 5.25") gemaakt met tekstverwerkingsprogramma Word Perfect 6.0 of lager zijn ook van harte welkom. Voor artikels opgemaakt met andere programma's kan U contact opnemen met de redactie.

Teksten op diskette kunnen rechtstreeks gestuurd worden naar de hoofdredacteur, Emile Vandeven, Opperveldlaan 14 te 1800 Vilvoorde tel.: 02/267.74.18. Geschreven of getikte teksten moeten naar Joke De Sutter, Bloemenlaan 15 te 2950 Kapellen gezonden worden.

Figuren in inkt mogen maximaal 16,6 cm x 23,4 cm groot zijn, inclusief maatstrepen en nummering van de tekeningen. Grotere tekeningen zullen verkleind of versneden worden. De figuren worden best voorzien van een maatstreep om de afmetingen aan te duiden. Vermeld steeds naam en adres van de auteur. Artikels moeten minstens een maand voor het verschijnen van het volgend nummer bij de redactie zijn. Artikels die niet op diskette staan dienen minimum zes weken voor het verschijnen ingeleverd te worden.

Omslagfiguur: *Oudemansiella mucida*, Porseleinzwam door Omer Van de Kerckhove

ISSN 0771-9884

wettelijk depot: BD 36771

verantwoordelijke uitgever: E. Vandeven, Opperveldlaan 14, 1800 Vilvoorde

Editoriaal

Frans Dielen

Tijdens de normaal warmste maanden van het jaar, wanneer rossige velden en weilanden naar water snakken, dit jaar zagen we enkel groene sappige weiden en akkers en ook geen te vroeg afgevallen berkenbladeren. Het lijkt wel of 1998 mycologisch wat wil goedmaken.

Juni, juli en de eerste helft van augustus waren mycologische droommaanden: 's nachts regen, tijdens de dag droog. Wat wil je nog meer? 's Nachts misschien wel iets te koud voor de tijd van het jaar, doch uitstekend mycologisch weer. Dit tot spijt en ergernis van de vele vakantiegangers die we nochtans hun welverdiende vakantiegenot van harte gunnen.

Het resultaat van deze gunstige voorwaarden was een rijke mycologische oogst met vele interessante vondsten. Laat ons nog maar eens hopen dat deze gunstige klimatologische voorwaarden zich in het komende najaar zullen herhalen.

Op voorstel van de adviesraad heeft de raad van bestuur zijn goedkeuring gehecht aan:

- de aanstelling van Pascale Holemans als hulp van onze bibliothecaris, Jean Schavey,

- het voorstel van Jos Volders tot het inrichten van een jaarlijkse Vlaamse paddestoelendag.

Dit voorstel werd ook met veel bijval onthaald tijdens de raad van bestuur van de Vlaamse Mycologen Vereniging en vastgelegd op 17 oktober 1999. Deze dag moet uitgroeien tot een propagandadag voor de mycologie. Later meer hierover.

Een drukke periode is weer op komst: onze wekelijkse excursies, de werkweek te Rendeux, het verblijf aan de kust, maar ook onze jaarlijkse tentoonstelling in het Peerdsbos te Brasschaat. We rekenen op medewerking voor het verzamelen van paddestoelen en het opbouwen van de tentoonstelling op vrijdagavond 9 oktober. We verwachten ook mensen die zich op zaterdag en zondag 10 en 11 oktober willen inzetten voor de inkom en rondleiding van bezoekers. Een nieuw welkomnummer zal er ter beschikking zijn van nieuwe leden.

Voor hen die over een PC beschikken is er goed nieuws. De K.A.M.K. is aanwezig op Internet. Meer hierover op bladzijde van dit nummer.

Heugelijk nieuws

Twee jonge mycologen, beiden lid van onze vereniging, Annemieke Verbeken en Ruben Walleyn gaven op 11 juli 1998 hun JA-woord aan elkaar en vormen een mycologisch echtpaar.

Op de huwelijksaankondiging vonden we volgende tekst:

*Op paddestoelen van geluk gezeten
Hebben wij lucht als brood gegeten
Hebben wij zon als wijn gedronken
Hebben wij kruimels van stilte vergaard
Tot een witglanzende bruiloftstaart (Rodenko)
Van harte proficiat! Het moge jullie goed gaan !*

Opstellen excursieprogramma

Net als vorige jaren wensen wij tijdig het excursieprogramma voor volgend jaar op te stellen. De leden worden gevraagd hiertoe voorstellen in te dienen. Gelieve daarbij volgende gegevens te vermelden: de plaats van de excursie met een beschrijving van de biotoop, de geschikteste periode voor een mycologische excursie in het gebied, een gemakkelijk te bereiken plaats van bijeenkomst (lieft bereikbaar met het openbaar vervoer), een lokaal waar 's middags de meegebrachte picknick mag gebruikt worden. Indien er eventueel snel eenvoudige gerechten opgediend kunnen worden is dit

tevens mooi meegenomen.

Een excursie van de K.A.M.K. begint normaal om 9 uur 45 en eindigt tussen 16 en 17 uur. Van de indiener van een voorstel wordt verwacht dat hij als gids van de excursie optreedt om de weg te tonen. Voorstellen bij voorkeur schriftelijk indienen **voor 15 oktober 1998** bij: Jos Volders, Weverstraat 9, 2440 Geel, telefoon: 014/54.91.44. Jaak Van de Meerssche, Graaf Witgerstraat 16, 2640 Mortsel, telefoon: 03/449.71.54.

Onderzoek naar het voorkomen van microfungi op Riet (*Phragmites australis*) deel 1

Hubert De Meulder

Verenigde Natieslaan 131, B - 2660 Hoboken

Summary

A study has started this year on the occurrence of microfungi associated with dead stems and leaves of Reed (*Phragmites australis*), gathered from different localities in the area of Antwerp.

The present contribution is the first report and includes eight species belonging to the following classes: Leotiales: *Perrotia phragmiticola*; Ostropales: *Phragmiticola rhopalospermum*; Sphaeriales: *Diapleella clivensis*; Dothideales: *Lophiostoma arundinis* and *Leptosphaeria arundinacea*; Uredinales: *Puccinia phragmitis* and *P. magnusiana*; Sphaeropsidales: *Hendersonia culmiseda*.

As a result the finds are briefly commented and illustrated with original macro- and microscopical drawings.

Samenvatting

Sinds het begin van dit jaar wordt in de omgeving van Antwerpen een onderzoek verricht naar het voorkomen van microfungi op dode stengels en bladeren van Riet (*Phragmites australis*).

Deze bijdrage is het eerste verslag en omvat acht soorten die behoren tot de volgende klassen:

Leotiales: *Perrotia phragmiticola* (Vleeskleurig franjekelkje); Ostropales: *Phragmiticola rhopalospermum* (Vleeskleurig rietstengelbekertje); Sphaeriales: *Diapleella clivensis*; Dothideales: *Lophiostoma arundinis* en *Leptosphaeria arundinacea*; Uredinales: *Puccinia phragmitis* (Grauwe rietroest) en *P. magnusiana* (Fijne rietroest); Sphaeropsidales: *Hendersonia culmiseda*.

De vondsten worden kort beschreven en geïllustreerd met originele macro- en microscopische tekeningen.

Microfungi: definitie

Onder microfungi verstaat men zwammen met kleine of onopvallende vruchtlichamen, tegenover macrofungi waarbij de zwammen zichtbare vruchtlichamen vormen, d.w.z. dat ze groter zijn dan ± 1 mm. Op te merken valt dat in sommige gevallen ook paddestoelen groter dan 1 mm tot de microfungi kunnen gerekend worden.

Voor bovenstaande definitie is de omgrenzing dan ook steeds kunstmatig en willekeurig.

De microfungi worden over het algemeen gevonden op dode of levende kruiden en grassen.

Riet: de waardplant

Riet is een zeer algemene oever- en moerasplant met dikke, knopige, gelede stengels en brede bladeren. Daardoor is deze kosmopolitische grassoort in het veld goed te herkennen, ook nadat de plant is afgestorven, wat bij kruidachtige planten niet altijd het geval is, tenzij deze in de lente aan de basis

omgeven zijn door de bladeren van nieuwe scheuten.

Het voorkomen op de waardplant

Wat de "grotere" microfungi betreft, die op Riet voorkomen (vooral uit de groep van de Leotiales), bieden deze bij het zoeken weinig problemen doordat ze vrij duidelijk kunnen opgemerkt worden. Anders is het gesteld met de vruchtlichamen van heel wat Pyrenomyceten die vaak onder de epidermis groeien en waarvan alleen de ostiolen (apicale porie waarlangs de sporen kunnen ontsnappen) boven het oppervlak te zien zijn als minuscule zwarte korreltjes (puncta nigra) van nauwelijks 0,1 – 0,2 mm in diameter. Het opsporen van Pyrenomyceten in de waardplant gebeurt dan ook dikwijls op een vaag vermoeden dat rijpe vruchtlichamen zouden kunnen aanwezig zijn.

Het ligt voor de hand dat bij dit speurwerk in het veld een goede belichting het onderzoek heel wat zal vergemakkelijken; regen is daarentegen niet erg geschikt.

Methode van onderzoek

Stengelfragmenten met al of niet duidelijke vruchtvorming werden in het veld verzameld voor later onderzoek.

Het ingezameld materiaal werd met een vergroting van $\times 10$ tot $\times 30$ uitgerepareerd. Een stereomicroscoop is voor dit werk zeer geschikt.

Bij onopvallende vruchtlichamen die nauwelijks aan het oppervlak te zien zijn kan men best de (droge) stengel eerst lichtjes bevochtigen; hierdoor zijn niet alleen de vruchtlichamen beter te zien maar kunnen ze ook beter van het substraat verwijderd worden.

Niet zelden bevinden er zich op 1 stengeldeel meerdere soorten; daarom is het noodzakelijk om alle kleine, donkergekleurde vruchtlichamen te onderzoeken. Vaak betreft het ook oude uitgesporuleerde peritheciën waarin toch nog voldoende rijpe sporen te vinden zijn om de soort met zekerheid te kunnen bepalen.

Tijdens het microscopisch onderzoek werden alle bevindingen genoteerd en getekend. Achteraf werd de soort (indien mogelijk) gedetermineerd.

Het onderzoek werd meestal uitgevoerd op vers

materiaal.

Te noteren valt nog dat door de publicaties van boeken zoals deze van Ellis & Ellis (1985) het determineren van kleine ascomyceten en deuteromyceten veel eenvoudiger wordt. Een beperkte botanische kennis is echter wel een noodzaak.

Voor de nomenclatuur werd Vandeven et al. (1996) gevolgd.

Exsiccata van de gevonden soorten werden overgemaakt aan de Nationale Plantentuin (BR).

Beschrijving per soort

1. *PERROTIA PHRAGMITICOLA* (Henn. & Ploett.) Dennis

Syn.: *Dasyscypha phragmiticola* Henn. & Ploett.;

Lachnella phragmiticola (Henn. & Ploett.) Boud.

Vleeskleurig franjekelkje (Plaat 1, figuur 1)

Apotheciën: tot 1,5 mm in diameter, nagenoeg zittend, uit de epidermis brekend, eerst bekervormig, later uitgespreid schotelvormig; receptaculum roodbruin, bekleed met strogele haren, rand droog ingerold; hymenium vlak tot iets convex, rozerood indien vers, later bruin.

Asci: 66-85 × 7,6-9,5 µm, cilindrisch-knotsvormig, aan de top iets stomp conisch, 8-sporig, J-.

Sporen: 19-23 × 2,5-3 µm, cilindrisch-spoelvormig, uiteinden afgerond, recht of iets gebogen, glad, hyalien, dunwandig, 1-2-rijig, met 1 tot 3 septen.

Haren: circa 80 × 4 µm, cilindrisch, iets dikwandig, hyalien, ruw geïncrusteerd.

Parafysen: onderaan 2 µm in diameter, naar de top toe geleidelijker dikker tot 4-6 µm, iets langer dan de asci, hyalien, gesepteerd.

Onderzocht materiaal: o.a.: Hoboken "Polder", IFBL: C4.35.23, 18.1.98; Terhagen "Opgespoten kleiput", IFBL: D4.16.14, 25.1.98; Boom "De Schorre", IFBL: D4.16.12, 18.4.98; De Meulder (BR).

Op dode stengels van Riet (*Phragmites australis*). Niet zeldzaam.

Opmerkingen: Deze soort werd voor het eerst in België gevonden door Bernard Declercq (Wachtebeke "Moervaartmeerse" 1986) [Declercq & Van der Veken (1987)]. In 1990 en ook later werd deze *Perrotia* door mij meerdere malen in verschillende vochtige rietlanden aangetroffen.

2. *PHRAGMITICOLA RHOPALOSPERMUM* (Kirschst.) Sherw.

Vleeskleurig rietstengelbekertje (Plaat 1, figuur 2)

Apotheciën: ± 1 × 0,4 mm, lensvormig, ingezonken, nadien openbrekend en dan met ronde apotheciën, vleeskleurig, wit berijpt, omgeven door een gelobde kraag, koolzwart aan de buitenzijde, bijna wit aan de binnenzijde, bij uitdroging zich weer sluitend tot een lensvormige structuur.

Asci: 60-77 × 10-14 µm, cilindrisch, dikwandig, 8-sporig, J+.

Sporen: 12,5-21 × 3,5-4,5 µm, knotsvormig, afgerond aan de uiteinden, 4-cellig, onregelmatig 2-rijig, hyalien, aan de septen lichtjes ingesnoerd.

Parafysen: 2-3 µm in diameter, toppen boven de asci uitstekend, verbreed aan de top tot 3,7 µm, golvend en bedekt met kleine kristallen.

Onderzocht materiaal: o.a.: Hoboken "Polder", IFBL: C4.35.23, 21.3.98; Zoersel "Zoerselbos", IFBL: C5.13.14, 29.3.98; Terhagen "Opgespoten Kleiput", IFBL: D4.16.14, 12.4.98; De Meulder (BR), op dode, liggende stengels van Riet (*Phragmites australis*). Niet algemeen.

Opmerkingen

Deze ascomyceet werd voor het eerst in ons land door mij gevonden in de Hobokense Polder in mei 1989. Later volgden er nog meerdere vondsten op hetzelfde substraat in andere lokaliteiten.

Phragmiticola rhopalospermum is alleen bekend van Europa en werd voor het eerst in 1939 uit Duitsland beschreven door Kirschstein.

In Engeland is de soort voor het eerst door Spooner gevonden in 1993.

Zie ook Rammeloo & De Meulder (1992).

3. *DIAPLELLA CLIVENSIS* (Berk. & Broome) Munk

Syn.: *Leptosphaeria clivensis* (Berk. & Broome) Sacc. (Plaat 2, figuur 1)

Peritheciën: 0,35-0,40 mm in diameter, kogelrond met korte papil, zwart, ingezonken.

Asci: 128-145 × 11-16 µm, knotsvormig, lang gesteeld, dunwandig, 8-sporig.

Sporen: 19-22 × 6-7,5 µm, elliptisch, soms iets gebogen, glad, dunwandig, 1-rijig, 4-cellig, iets ingesnoerd aan de septen, onrijp lichtbruin, later donkerder.

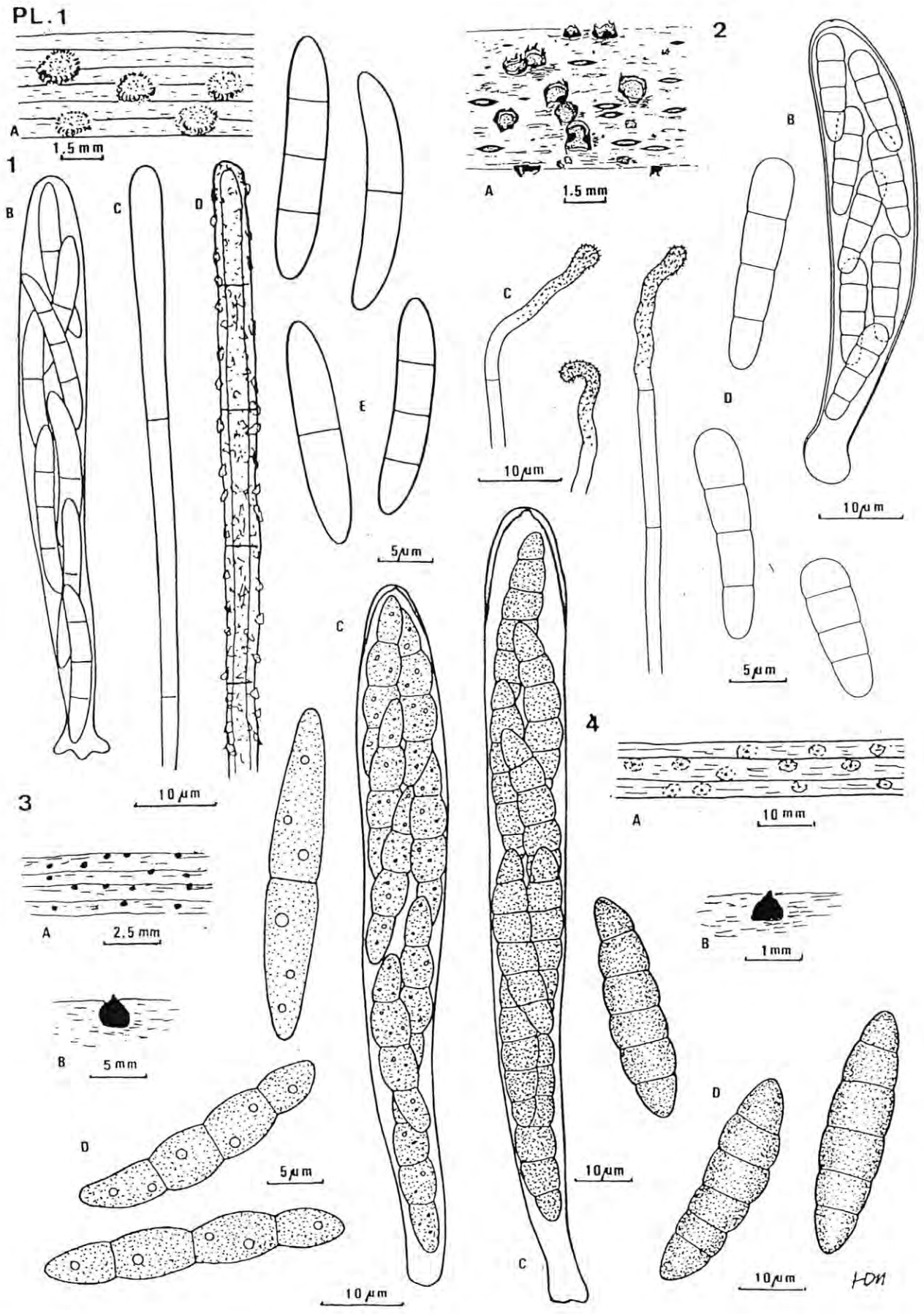
Parafysen: 2 µm in diameter, draadvormig.

Onderzocht materiaal: Terhagen "Opgespoten kleiput", IFBL: D4.16.22, 25.1.98; De Meulder (BR).

Op dode stengels van Riet (*Phragmites australis*). Niet algemeen.

Opmerkingen

In de literatuur wordt deze soort vermeld als voorkomend op plantaardige stengels. Het geslacht

Diapleella omvat slechts 1 soort en werd afgesplitst van *Leptosphaeria* door de langgesteelde, dunwandige asci. Zie ook De Meulder (1991).

4. *LOPHIOSTOMA ARUNDINIS* (Pers.) Ces. & De Not. (Plaat 1, figuur 4)

Peritheciën: circa 0,5-0,7 mm in diameter, kogelvormig, lijnvormig verspreid over het substraat, onder de epidermis, vaak nauwelijks zichtbaar, zwak tot duidelijk getepeld, zwart.

Asci: 123-152 × 11-14 µm, cilindrisch-knotsvormig, dikwandig, 8-sporig, J-.

Sporen: 30-39 × 6,6-8 µm, spilvormig, vaak iets gebogen, dunwandig, eerst hyalien, later strokleurig tot lichtbruin, (1-)2-rijig, 6-cellig aan de septen lichtjes ingesnoerd.

Onderzocht materiaal: o.a.: Hoboken "Polder", IFBL: C4.35.23, 18.1.98; Terhagen "Opgespoten kleiput", IFBL: D4.16.24, 25.1.98; Rumst "Oude Nete-arm", I.F.B.L. D4.17.13, 22.3.98; De Meulder (BR).

Op dode stengels van Riet (*Phragmites australis*). Zeer algemeen.

Opmerkingen

Door Munk (1957) wordt de soort als synoniem aanzien van *Lophiostoma semiliberum* (Desm.) Ces. & De Not. doordat de sporen lange tijd hyalien blijven met 1 sept (soms 2-4 onduidelijke) (= *L. semiliberum*) en later bruin worden met 6 duidelijke septen (= *L. arundinis*).

Ellis & Ellis (1985) zijn het hiermee niet eens en beschrijft deze pyrenomycet als een aparte soort.

5. *LEPTOSPHAERIA ARUNDINACEA* (Sow.: Fr.) Sacc. (Plaat 1, figuur 3)

Peritheciën: circa 0,25 mm in diameter, bolvormig, zwart, met kleine papil, dicht verspreid over het substraat, vaak in lange rijen, gedeeltelijk ingezonken.

Asci: 78-104 × 9,5-12 µm, cilindrisch-knotsvormig,

dikwandig, 8-sporig, J-.

Sporen: 21-30 × 3-5 µm, spoelvormig, recht of lichtjes gebogen, 2-4-cellig, de middenste cellen iets dikker, met oliedruppels, eerst hyalien, later bruinachtig, 2-rijig, aan de septen lichtjes ingesnoerd.

Onderzocht materiaal: o.a.: Niel "Walenhoek", IFBL: C4.55.41, 2.6.98; Schelle "Maaienhoek", IFBL: C4.55.11, 11.6.98; Stekene "Het Steengelaag", IFBL: C3.28.34, 13.6.98; De Meulder (BR), op dode stengels van Riet (*Phragmites australis*). Zeer algemeen.

Opmerkingen

Leptosphaeria is een groot geslacht met meer dan 100 soorten die voornamelijk voorkomen op kruidachtige stengels en grashalmen maar ook op zegensoorten en aanverwanten. De asci zijn dubbelwandig met sporen die dwars gesepteerd zijn, gekleurd of hyalien.

6. *Puccinia Phragmitis* (Schumach.) Körn.

Grauwe rietroest (Plaat 2, figuur 2)

Teleutosori: 2-3 mm lang, lijnvormig, bruinzwart, talrijk, amfigeneus (= aan beide zijden van het blad groeiend), verspreid over het oppervlak, tot 1 mm breed.

Teleutosporen: 50-57 × 17-21 µm, 2-cellig, glad, geelbruin, dikwandig, 2-3 µm dik, ingesnoerd aan de septen, steel lang tot + 150 µm en 3-7 µm dik, hyalien.

Onderzocht materiaal: o.a.: Hoboken "Polder", IFBL: C4.35.23, 18.1.98; Rumst "Oude Nete-arm", IFBL: D4.17.13, 23.5.98; Niel "Walenhoek", IFBL: C4.55.41, 29.5.98; De Meulder (BR), op dode bladeren en stengels van Riet (*Phragmites australis*). Zeer algemeen.

Opmerkingen

Deze roestzwam verschilt van *Puccinia magnusiana* Körn. doordat deze laatste talrijke kleine teleutosporen heeft en vele knotsvormige parafysen. De teleutosporen zijn ook nauwelijks ingesnoerd. Beide soorten kunnen voorkomen op hetzelfde blad.

7. *Puccinia Magnusiana* Körn.

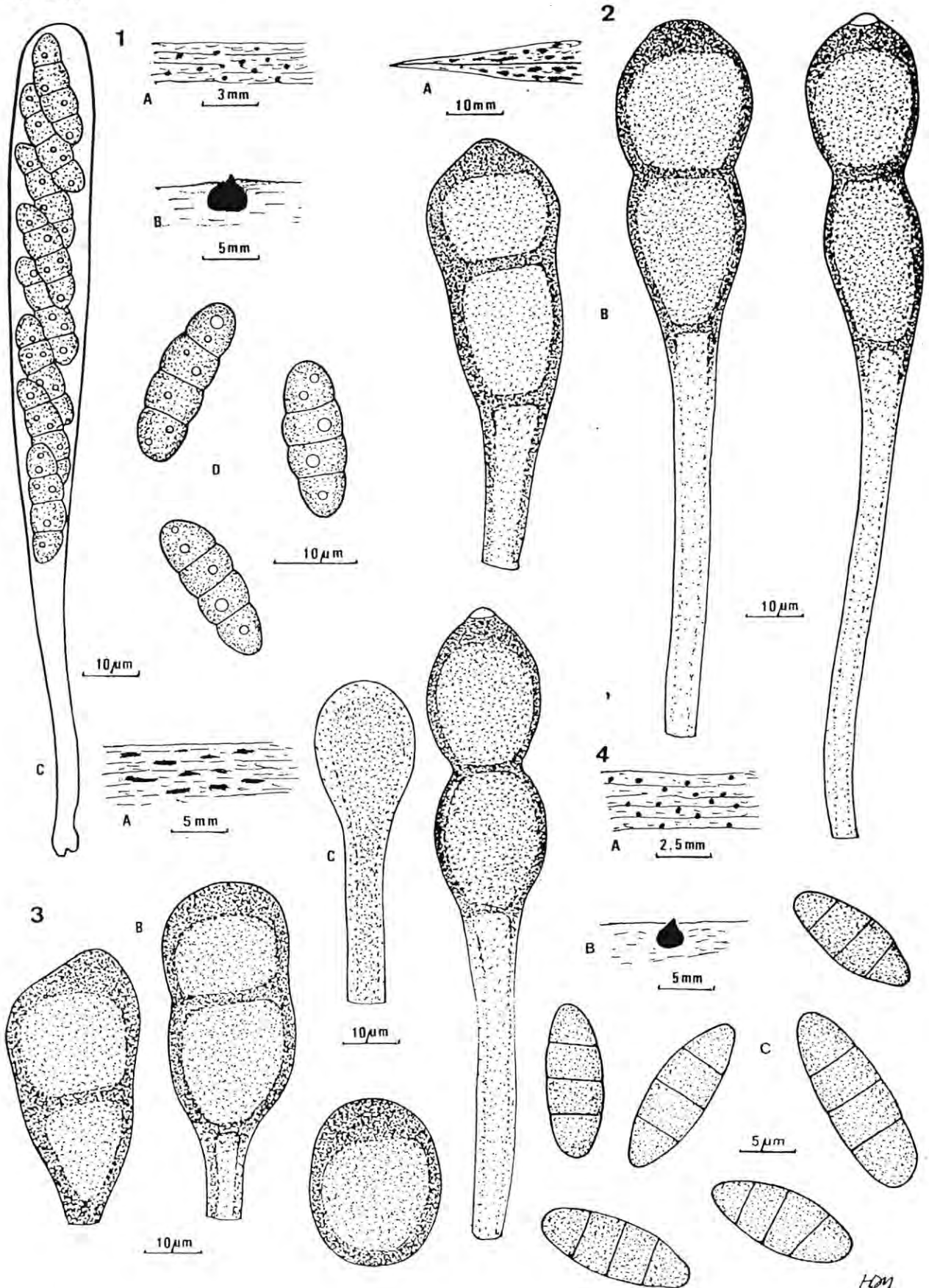
Fijne rietroest (Plaat 2, figuur 3)

Teleutosori: 1-2 mm lang, lijnvormig of in lange, smalle strepen, verspreid over het gehele oppervlak, zwartbruin, talrijk, amfigeneus.

Teleutosporen: 28-85 × 15-19 µm, 2-cellig, glad, dikwandig; steel 9-38 × 5-7 µm, aan de bovenkant afgerond, naar onder dunner wordend, ingesnoerd

← **Plaat 1** fig. 1. *Perrotia phragmiticola*, A: apotheciën, B: ascus, C: parafyse, D: haar (×1500), E: sporen). fig. 2. *Phragmiticola rhopalosperrum*, A: apotheciën, B: ascus, C: parafysen, D: sporen. fig. 3. *Leptosphaeria arundinacea*, A: peritheciën op substraat, B: perithecium, C: ascus, D: sporen. fig. 4. *Lophiostoma arundinis*, A: peritheciën op substraat, B: perithecium, C: ascus, D: sporen.

PL. 2

HOM

aan de septen, bruin, bovenaan iets donkerder.

Parafysen: 50-70 × 10-15 µm, knotsvormig, met dikke wand van circa 2-3 µm, lichtbruin; steel 5-7 µm dik.

Onderzocht materiaal: o.a.: Hoboken "Polder", IFBL: C4.35.23, 18.1.98 en 7.2.98; Schelle "Maaienhoek", IFBL: C4.55.11, 21.2.98; De Meulder (BR), op dode bladeren van Riet (*Phragmites australis*). Algemeen.

Opmerkingen

Zie bij *Puccinia phragmitis*.

8. *HENDERSONIA CULMISEDA* Sacc.

(Plaat 2, figuur 4)

Pycnidiën: tot 0,25 mm in diameter, ingezonken onder de epidermis, later aan het oppervlak verschijnend, met ostiole, bolvormig, zwart.

Conidiën: 13-18 × 4,5-6,5 µm, elliptisch-spoelvormig, lichtbruin, aan de septen soms lichtjes ingesnoerd.

Onderzocht materiaal: o.a.: Hoboken "Polder", IFBL: C4.35.23, 18.1.98; Ruisbroek "Hof ter Zielbeek", IFBL: D4.15.14, 6.2.98; Schelle "Maaienhoek", IFBL: C4.55.11, 21.2.98; De Meulder (BR), op dode stengels en bladeren van Riet (*Phragmites australis*).

Opmerkingen

Dit is een coelomyceet die van februari tot augustus veelvuldig voorkomt.

LITERATUUR

- DECLERCQ B. EN VAN DER VEKEN P. (1987) — Nieuwe of zeldzame Ascomyceten voor België. *Mém. Soc. Roy. Bot. Belg.* **9**: 8-14.
- DE MEULDER H. (1991) — *Diapleella clivensis*. *Meded. Antwerpse Mycol. Kring* **1991**: 91.
- DENNIS R.W.G. (1981) — British Ascomycetes. Revised edition. Vaduz, J.Cramer.
- ELLIS M.B. & ELLIS J.P. (1985) — Microfungi on Land Plants. Croom Helm.
- MUNK A. (1957) — Danish Pyrenomycetes. Munksgaard Copenhagen.
- RAMMELOO J. & DE MEULDER H. (1992) — *Phragmiticola rhopalospermum* (Kirschst.) Sherw. een "ongewone" ascomyceet op dode rietstengels. *Meded. Antwerpse Mycol. Kring* **1992**: 98-101.
- YAO Y.J. & SPOONER B.M. (1995) — New British records. *Mycologist* **9**: 117-118.
- VANDEVEN E. ET AL. (1996) — Aantekenlijst voor zwammen en slijmzwammen. K.A.M.K.

← **Plaat 2** fig. 1. *Diapleella clivensis*, A: peritheciën op substraat, B: perithecium, C: ascus, D: sporen. fig. 2. *Puccinia phragmitis*, A: teleutosori, B: teleutosporen. fig. 3. *Puccinia magnusiana*, A: teleutosori, B: teleutosporen, C: parafyse. fig. 4. *Hendersonia culmiseda*, A: pycnidiën op substraat, B: pycnidiën, C: conidiën.

Peziza moravecii, een zeldzame soort

Jean Schavey

Basseliersstraat 54, 2100 Deurne

Woensdag 6 mei 1998, tijdens de Luxemburgse Mycologische Dagen in Clairefontaine, had Jaak Van de Meerssche niet ver van de plaats waar wij logeerden, een mooie groep Moriëljes gevonden. Terwijl hij ernaar op weg was, samen met de Duitse mycologe Tony Müller, ontdekte Tony bij het oversteken van een braakliggend oud maïsveld, een groot aantal donkere peziza's. Geen van beiden kenden ze. Jaak nam er een deel mee om ze ons te tonen. Noch Bernard Declercq noch Heinz Ebert of de andere aanwezige Duitse mycologen kenden deze zwammen. Voor ons groepje, Piet Bormans, Freddy Vermeulen en ik, waren ze eveneens onbe-

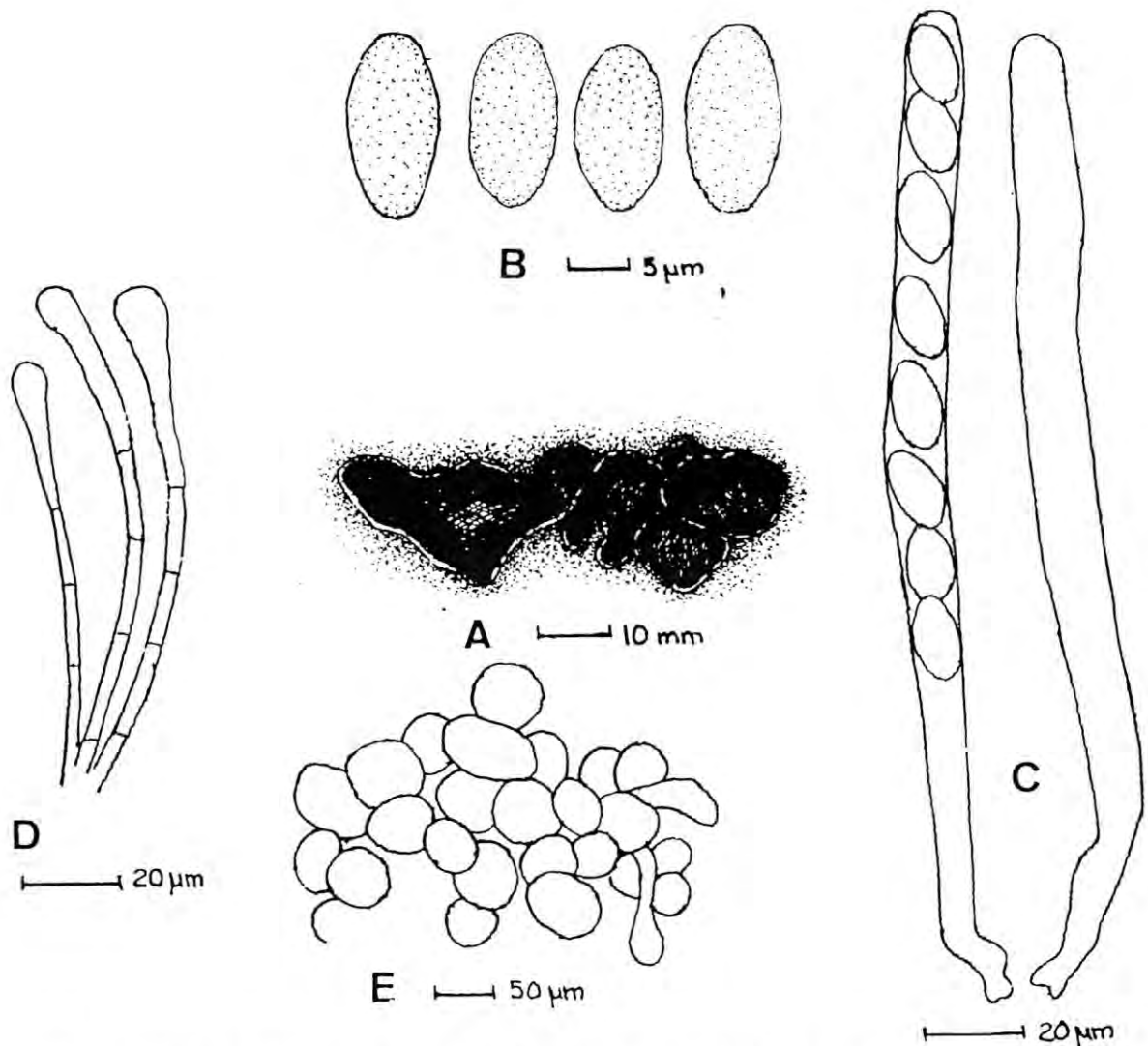
kend.

Het aantal meegebrachte exemplaren liet toe om er de volgende uitgebreide beschrijving van te geven:

Vindplaats en -datum: te Arlon (Clairefontaine) IFBL: L8.51.11 op Belgisch grondgebied dichtbij de Luxemburgse grens, op 6.5.1998.

Substraat: oud maïsveld bestrooid met mergel en bespoten met drijfmest.

Groeiwijze: Telkens in groepjes van ± 20 exemplaren; honderden van dergelijke groepjes lagen verspreid op een oppervlakte van ± 3 ha. Gevonden in gezelschap van even talrijke exemplaren van

Figures: A: habitus $\times 1$, B: sporen $\times 1650$, C: asci $\times 660$, D: parafysen $\times 660$, E: excipulum $\times 660$.

Iodophanus carneus (Roze mestschijfje).

Macroscopische beschrijving:

Vruchtlichamen zittend, van onregelmatige vorm, maximum afmeting tot 25 mm; jonge vruchtlichamen diep bekervormig, oudere exemplaren vlak.

Hymenium glad, zeer donkerbruin met een purpere weerschijn (Séguy 706).

Receptaculum glad, rand fijn korrelig, kleur bleek bruin (Séguy 162).

Microscopische beschrijving:

Asci: cilindrisch, 205 - 210 × 12 - 13 µm; éénrijig,

Tabel 1

	<i>P. labessiana</i>	<i>P. moravecii</i>
Hohmeyer	14 - 18 × 8 - 11 µm, Q = 1,7	13 - 16 × 6 - 8 µm, Q = 2,1
Moser	13 - 16 × 8 - 10 µm, Q = 1,6	-
Breitenbach & Kränzlin	-	13- 15 × 6 - 8 µm, Q = 2

achtsporig; operculaat, jodium positief.

Sporen: elliptisch; zeer fijn wrattig, enkel te zien onder olieimmersie; rijpe sporen zonder inwendige oliedruppels, jongere sporen in de ascus hebben soms kleine inwendige druppels dicht bij de uiteinden. Afmetingen: (13,0) 13,3 - 16,6 × 7,0 - 8,6 µm (30 sporen gemeten). Metingen zijn gebeurd op exsiccata in 10% ammoniak-oplossing; versieringen in patent V en melkzuurblauw.

Parafysen: ± cilindrisch, 3 - 3,5 µm dik, gesep-teerd; de top 8,5 - 10 µm breed.

Vlees: textura globosa tot intricata.

Na discussies kwamen wij voorlopig als determinatie tot *Peziza labessiana* (Boud.) Moser, toch met een gevoel van "Nee, dat klopt niet helemaal".

Daar wij 's anderendaags naar huis gingen, profiteerde ik om nog enkele van de peziza's te halen en mee te nemen voor verder onderzoek. Ik vond het ook interessant om er een aquarel van te maken.

Hoe langer ik thuis met de zwam bezig was hoe meer ik de indruk had dat het dezelfde soort *Peziza* was als deze die Piet Bormans mij in maart 1997 uit Achel had gestuurd. Deze werd toen gedetermineerd als *Peziza moravecii*.

Zoals in Arlon had hij ze met massa's gevonden op een illegale storting van drijfmest in het bos. De sporen waren ook hier versierd met zeer fijne wratjes, ook enkel te zien met een immersieobjectief. Hun afmetingen waren 13,8 - 15,6 × 6,7 - 8,0 µm.

De groeiplaats, het uitzicht en de afmetingen van de

sporen kwamen dus nagenoeg overeen met de vondst van Arlon. De kleur van het hymenium was wel iets bleker (Séguy 111) en had niet die purpere weerschijn, maar bij vele peziza's gebeurt het dikwijls dat met de tijd het purper verdwijnt.

Al bij al komen de voornaamste kenmerken van beide vondsten goed overeen en kunnen wij concluderen te doen te hebben met dezelfde soort.

Bij het raadplegen van de voor mij beschikbare literatuur, kwam ik voor de sporenafmetingen tot het resultaat in tabel 1.

Wij hadden gevonden:

vondst Achel: 13,8-15,6 × 6,7-8,0 µm, Q₃₀ = 2,0

vondst Arlon: 13,3-16,6 × 7,0-8,6 µm, Q₃₀ = 1,9.

Als men de Q-waarde (lengte/breedte verhouding) van deze sporen vergelijkt is het duidelijk dat wij te doen hebben met *Peziza moravecii* (Svrček) Donadini.

Peziza moravecii zou volgens het "Overzicht van de Paddestoelen in Nederland" uiterst zeldzaam zijn, hij is niet vermeld in de aantekenlijst van de K.A.M.K. De zwam staat afgebeeld in Pilze der Schweiz Band 1 nr. 47, de afbeelding is wel veel bleker dan de exemplaren die wij gevonden hebben. Hij zou ook in Zwitserland zeldzaam zijn. Het is een typische soort van overbemeste akkers.

Literatuur

ARNOLDS E. ET AL. (1995) — Overzicht van de paddestoelen in Nederland. N.M.V.

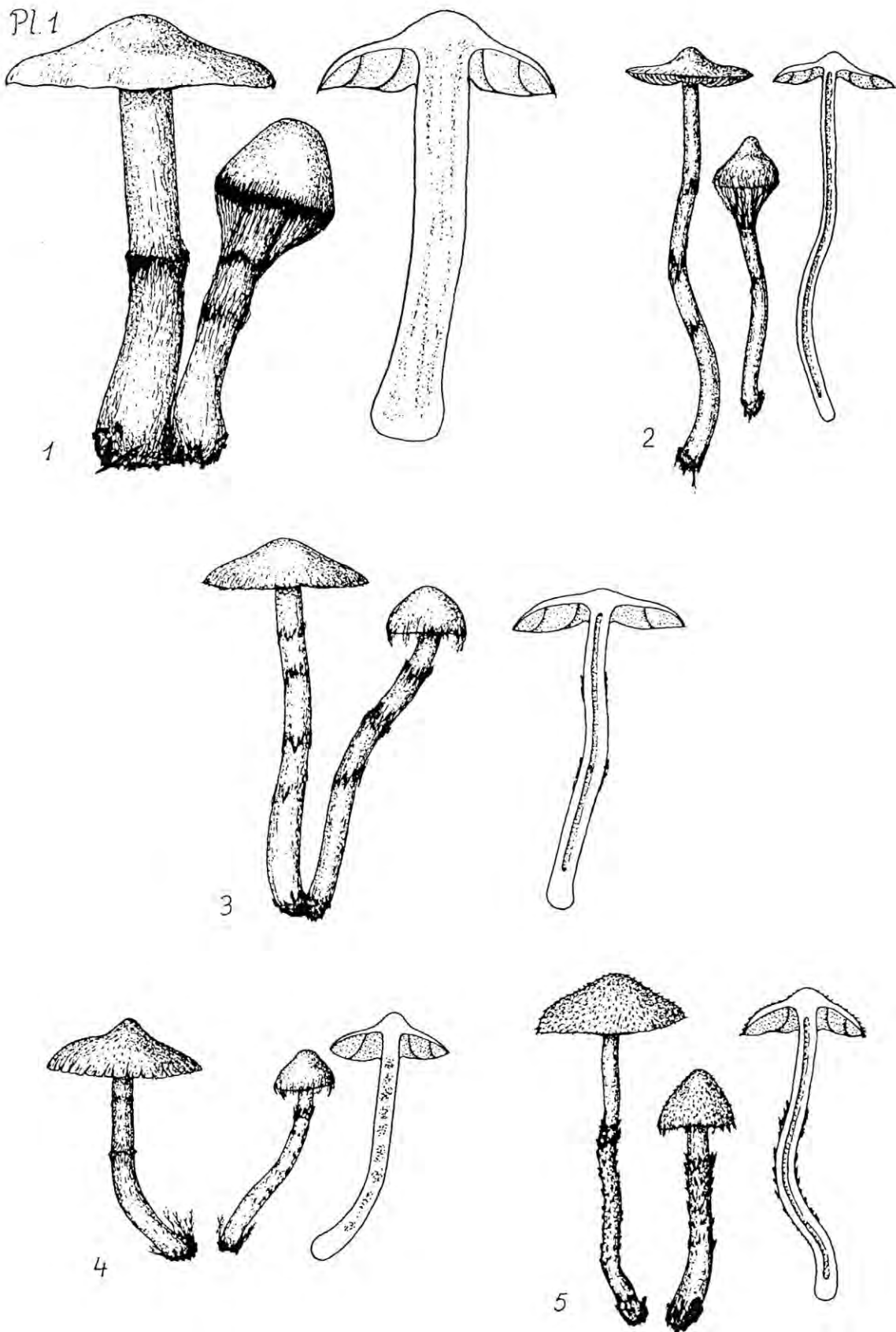
BREITENBACH J. & KRÄNZLIN F. (1984) — Pilze der Schweiz Band 1, Ascomyceten. Verlag Mykologia, Luzern.

HOHMEYER H. (1986) — Ein Schlüssel zu den Europäischen Arten der Gattung *Peziza*. Z. Mykol. 52(1): 161 - 188.

MOSER M. (1963) — Kleine Kryptogamenflora - Band IIa: Ascomyceten (Schlauchpilze). Verlag Gustav Fischer, Jena.

SÉGUY E. (1936) — Code universel des couleurs. Lechevalier, Paris.

VANDEVEN E. ET AL. (1996) — Aantekenlijst voor zwammen en slijmzwammen. Antwerpen.

Plaat 1: habitus $\times 1$ 1. *C. privignofulvus*, 2. *C. pulchripes*, 3. *C. rigidus*, 4. *C. fusisporus*, 5. *C. psammcephalus*.

Vijfde verslag van de werkgroep Cortinarius

André de Haan*, Luc Lenaerts**, Jos Volders***

* Bezemheidelaan 6, 2920 Kalmthout

** Fonteinstraat 8, 3560 Lummen

*** Weverstraat 9, 2440 Geel

Summary

Fifth report of the Cortinarius study group

In spite of the extremely dry wetherconditions, during the season 1997, five new and one previous described collections were made. This paper treats: *Cortinarius privignofulvus* Henry, *C. pulchripes* Favre, *C. rigidus* Fr. ss. Kühner & Romagn., *C. fusisporus* Kühner and *C. psammocephalus* (Bull.) Fr. A short description, with some remarks, is given of *Cortinarius cohabitans* Karst. (= *C. saturninus* var. *bresadolae* Moser; see de Haan et al 1994). As in previous reports full descriptions with macro- and microscopical drawings are given.

1997 zal zeker niet de geschiedenis ingaan als zijnde een mycologisch topjaar. Ook al waren de maanden mei en juni uitzonderlijk nat, augustus en september daarentegen waren uitermate droog. Oktober "Cortinariusmaand bij uitstek" werd door vroege nachtvorst, omstreeks de helft van de maand, vrijwel herleid tot een "Cortinarius-loze" maand.

Ondanks deze tegenvallende weersgesteldheden werden toch 5 nieuwe collecties en één reeds vroeger besproken soort verzameld. Dit vijfde verslag behandelt: *C. privignofulvus* R. Henry, *C. pulchripes* Favre, *C. rigidus* Fr. ss. Kühner & Romagn., *C. fusisporus* Kühner en *C. psammocephalus* (Bull.) Fr. Daarenboven wordt ook *C. cohabitans* P.Karst in het kort besproken, deze soort kwam reeds in het eerste verslag van de werkgroep als *C. saturninus* var. *bresadolae* Moser [de Haan et al. (1994)], aan bod. Zoals in het verleden gebruikelijk, werden ook nu de diverse collecties zo volledig mogelijk beschreven, besproken en begeleid door de nodige tekeningen van de diverse microscopische structuren.

COLLECTIE NR. 28:

CORTINARIUS PRIVIGNOFULVUS R. Henry

Figuren: Plaat 1, fig. 1 habitus, Plaat 2, fig. 1-4.

Vindplaats: Het Grootbroek, Molenbeersel; IFBL: C7.35.31

Datum: 4 oktober 1997

Dia: JVDM 7833 / 7845

Herbarium: AdH97125; VJ97101

Biotoop: wegrand in gemengd loofbos.

Begeleidende vegetatie: *Urtica dioica* (Grote brandnetel), *Rubus spec.* (Braam), *Heracleum sphondylium* (Gewone berenklauw), *Salix alba* (Schietwilg), *Quercus robur* (Zomereik), *Betula pendula* (Ruwe

berk).

Groeiwijze: gebundeld in grote groepen van 15-20 exemplaren, steelbasis vergroeid.

MACROSCOPIE (PI-1 fig. 1)

Hoed: diameter 35-60 mm; jong conisch met afgeronde top en sterk ingebogen rand, later breed conisch tot bijna vlak met duidelijk afgetekende ronde umbo, rand recht wat golvend, hier en daar wat inscheurend; glad tot fijn vezelig; glad tot vettig aanvoelend; beigebruin, met rossig tot dof donkerbruin centrum; zwak hygrofaan, na opdrogen beige met bruin centrum; jong met overvloedig wit velum tot in het centrum, later als wollig franje aan de hoedrand, ook bij oudere exemplaren spaarzaam tot duidelijk aanwezig.

Steel: 45-70 mm lang; dikte 10-15 mm, naar onder toe verdikt tot 15-20 mm; knotsvormig; bovenaan wit, naar onder toe beige jonge exemplaren soms met zwakke paarse tint aan de steeltop; overlangse witte vezels aanwezig; annuliforme resten bij jonge exemplaren aanwezig als sterk vlokkige diverse zones, bij oudere exemplaren met duidelijk wit wollige ring op de onderste steelhelft, deze als een kous aftrekbaar. Vlees bleek beige tot bijna wit.

Lamellen: 5-6 lamellen en 3 tussenlamellen / cm; jong bleek grijsbruin, later rosbruin; bochtig aangehecht; lamelsnede met dezelfde kleur als lamelvlak.

Geur: zwak raapachtig

Smaak: aangenaam, zwak naar boter.

Kleurreactie hoedvlees: met KOH zwartbruin.

Exsiccaat: donker grijsbruin met zwartbruin centrum, sommige delen licht grijsbruin.

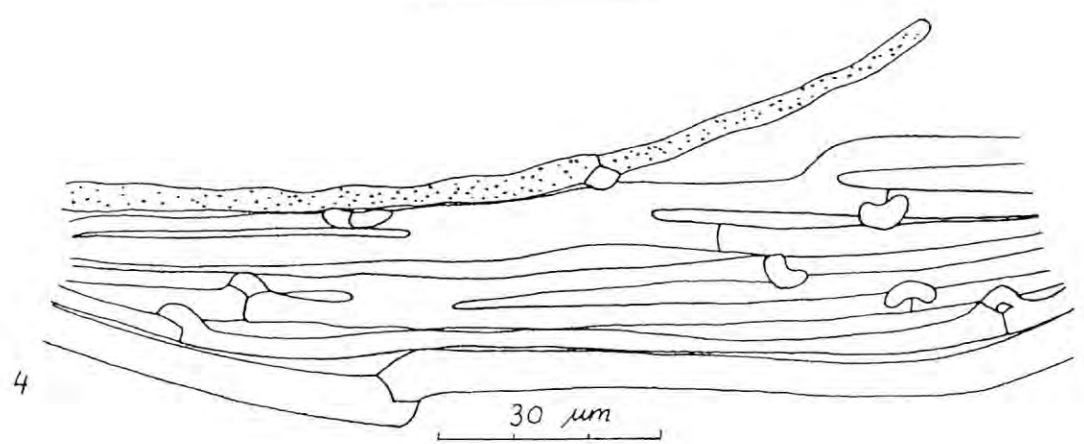
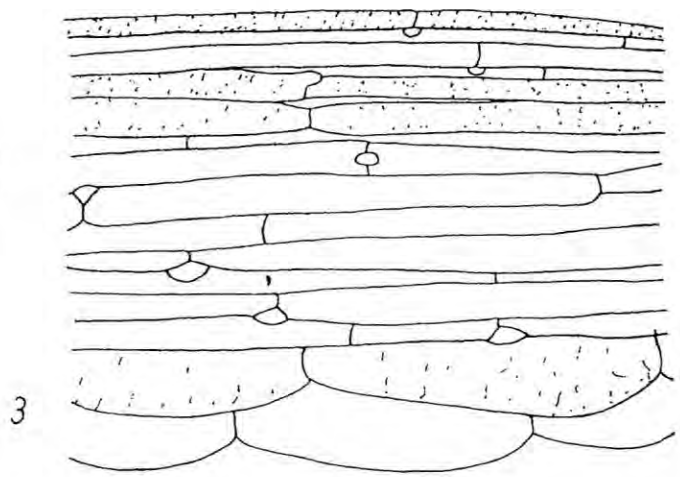
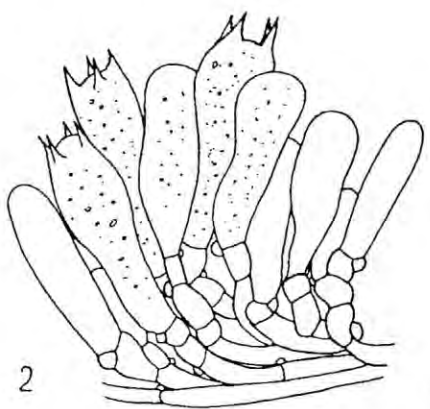
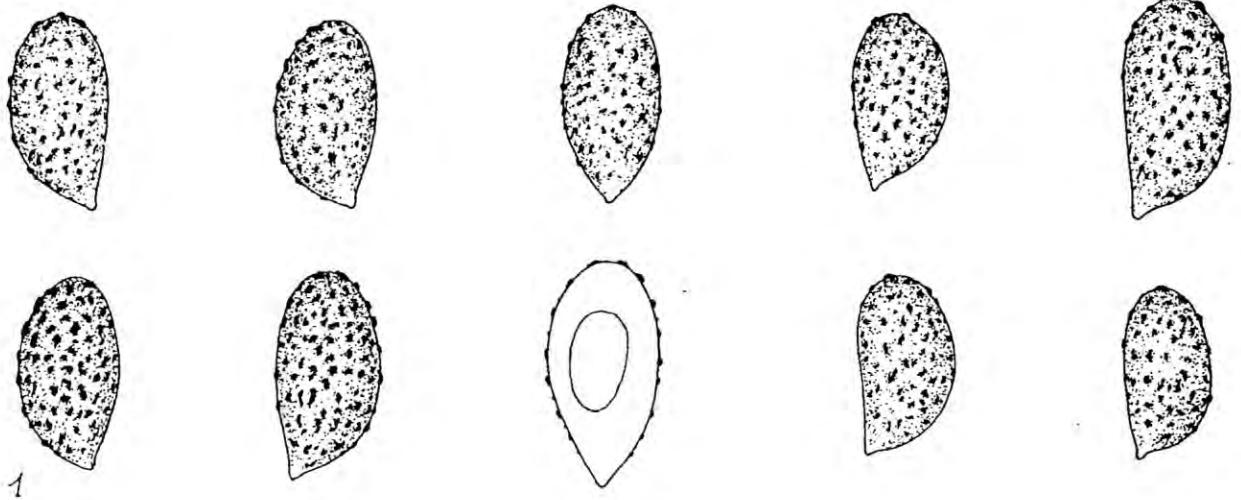
Sporenkleur in massa: donker oker- tot rossig bruin, Séguy 131, 191 (in dunne laag)

Fluorescentie: helder geelgroen.

MICROSCOPIE (PI-2)

Sporen: (PI-2 fig. 1), (6,4) 7-8 (9,3) × 4-5 μm; gemiddeld 7,5 × 4,4 μm; Q₃₀ = 1,7; smal elliptisch tot amandelvormig in zij aanzicht, weinig of niet ingedrukt boven de apiculus, met ronde top; elliptisch tot obovaal in vooraanzicht; geornamenteerd met onregelmatige vrij lage wratten en kammetjes; min of meer gelijkmatig verdeeld over het gehele sporenoppervlak; vrij dikwandig; inhoud met één oliedruppel; rossig geelbruin in NH₃-oplossing; apiculus klein, conisch.

Pl 2

Basidiën: (Pl-2 fig. 2), 4-sporig; $29-38 \times 7-8,5 \mu\text{m}$; knotsvormig, het midden soms wat ingesnoerd; vermengd met nogal wat cystideachtige knotsvormige elementen (basidiolen?); sterigmen tot $5 \mu\text{m}$; gespen aanwezig.

Subhymenium: bestaande uit 1-2 lagen hoekige cellen.

Tabel 1

soort	sporen volgens Moënné-Loccoz	steel	hoedkleur	hygrofaan
<i>C. privignorum</i>	$7,5-10 \times 5-5,5 \mu\text{m}$	ring (gaine)	meer geelbruin	mindere mate
<i>C. privignofulvus</i>	$(6,4)7-8(9,3) \times 4-5 \mu\text{m}$	ring (gaine)	roodbruin	sterk hygrofaan
collectie 28	$6-8,5 \times 4,5-5,8 \mu\text{m}$	ring (gaine)	roodbruin	zwak hygrofaan

Trama: bestaande uit gladde slanke eerder korte hyfen, diameter $4-16 \mu\text{m}$; gespen aanwezig; bleekbruin met olijfkleurige tint in NH_3 -oplossing.

Hoedhuid: (Pl-2 fig. 3), pileipellis bestaande uit een dikke laag ($\pm 15-25$) gladde tot zwak geïncrusteerde hyfen, diameter $3-9 \mu\text{m}$; gespen duidelijke aanwezig; hypoderm zwak ontwikkeld, bestaande uit gladde weinig inflate hyfen, diameter tot $\pm 20 \mu\text{m}$; pigment zwak membranair; gespen aanwezig maar moeilijk waar te nemen.

Velum: (Pl-2 fig. 4), smalle, rechte tot iets kronkelige, evenwijdige tot verweven hyfen; kleurloos; meestal glad tot zwak geïncrusteerd; dunwandig; soms dichotoom vertakt, met spaarzame afgeronde eindcellen; gespen aan alle tussenschotten.

Bespreking

Collectie 28 lijkt op *C. privignus* zoals afgebeeld bij Moënné-Loccoz (1990-1993), vooral door de roodbruine eerder dan geelbruine hoedkleuren, maar collectie 28 heeft meer velum en een ring. Tijdens het uitsleutelen werd ook *C. divulgatus* Britzelm. even weerhouden, deze keuze viel vlug weg vanwege de te grote sporen ($8-10 \times 5-6 \mu\text{m}$), de veel verder uit elkaar staande lamellen, de kleur van de hoed en het niet vermelden van de aanwezigheid van een ring.

Omdat collectie 28 zich ongetwijfeld in het complex rond *C. privignus* bevindt waar de soortopsplitsing dikwijls berust op de hoedkleur en het wel of niet sterk hygrofaan zijn, werd verder gesleuteld met de door P. Reumaux (1980) opgestelde sleutel rond dit complex. Hier bleek, zoals vroeger

reeds verondersteld bij Moser (1983), dat *C. pseudoprivignus* o.a. vanwege de te bleke hoedkleur niet verder in aanmerking kon worden genomen. Daardoor werd de uiteindelijke discussie tussen *C. privignorum* en *C. privignofulvus* gevoerd. In tabel 1 worden de verschillen tussen deze beiden en collectie 28 weergegeven.

Uit deze tabel en uit andere gegevens uit de beschrijving der soorten blijkt dat onze collectie het dichtst aanleunt bij *C. privignofulvus*, het enige verschil is het zwak hygrofaan zijn van de hoed in onze collectie.

Collectie 28 werd op de vindplaats aangetroffen in grote gebundelde groepen van 15 tot 20 exemplaren. Enkele dagen later werd de soort opnieuw gevonden in de Langdonken te Herselt (D5.26.43), ook hier in grote dichte bundels. Eigenaardig genoeg wordt van deze groeiwijze in de diverse literatuur geen gewag gemaakt.

C. privignofulvus is een vrij vlezig in grote bundels groeiende rosbruine tot roodbruine soort, die zich door de witte steel vrij gemakkelijk laat uitsleutelen tot de groep rond *C. privignus*. In hoeverre *C. privignofulvus* de status "soort" verdient, of eerder moet worden gezien als een geringde velumrijke variëteit van *C. privignus* zal moeten blijken uit verdere studie van dit complex.

COLLECTIE NR. 29:

CORTINARIUS COHABITANS P.Karst = *Cortinarius saturninus* var. *bresadolae* Moser (ined.)

Kousenvoetgordijnzwam

Vindplaats: Stokrooie, naast het Albertkanaal, Hasselt (Kuringen); IFBL: D6.46.31.

Datum: 19 oktober 1997

Dia: JVDM 7864

Aquarel: OVDK 273

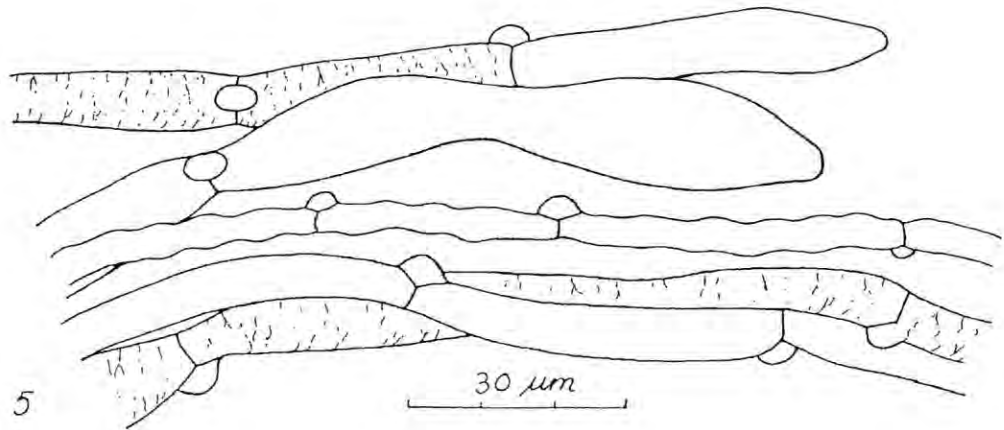
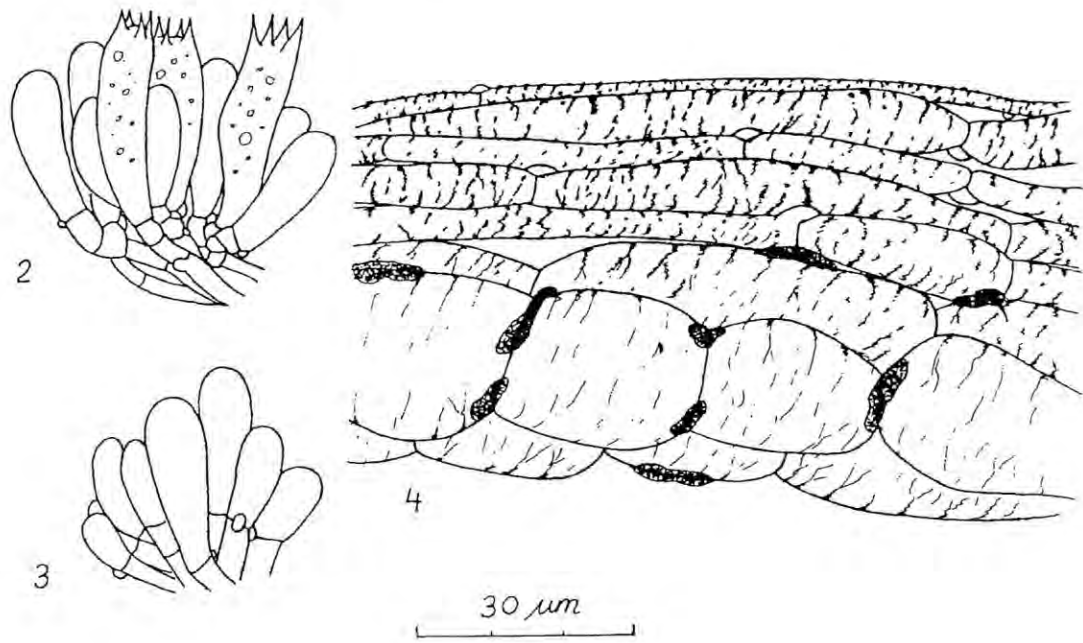
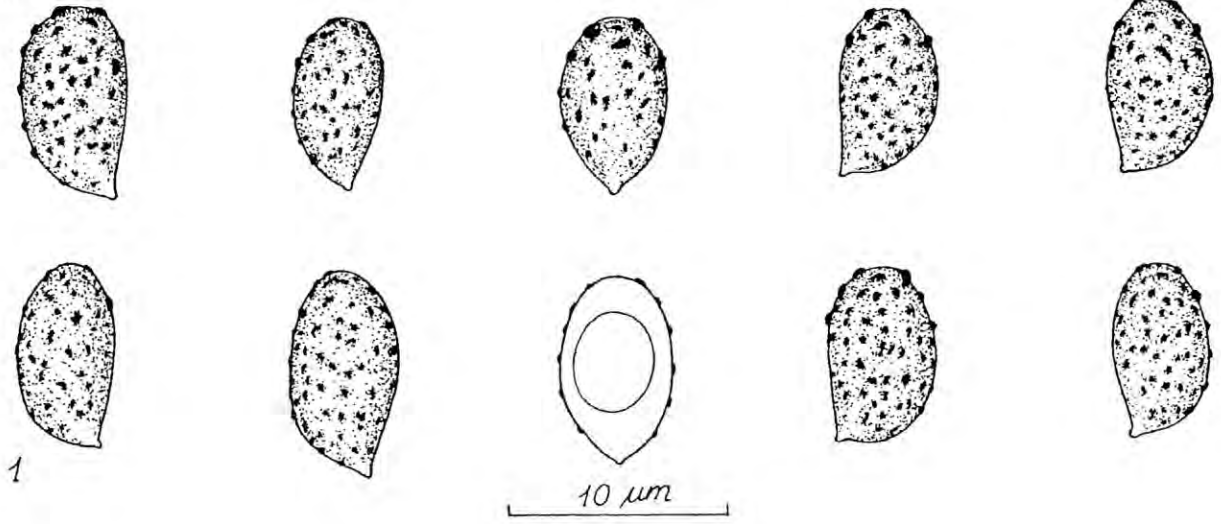
Herbarium: AdH97126; LL 97/27; OVDK 519; VJ97115

Biotoop: elzen- wilgenbroek.

Begeleidende vegetatie: *Alnus glutinosa* (Zwarte els); *Salix* (Wilg); *Phragmites australis* (Riet); *Scirpus sylvaticus* (Bosbies); *Lycopus europaeus* (Wolfspoot).

←**Plaat 2:** *Cortinarius privignofulvus* 1. sporen (in 10% NH_3 -oplossing), 2. basidiën met subhymenium en trama, 3. hoedhuid, 4. elementen van het velum.

pl 3

Groeiwijze: 5-10 exemplaren / m², steelbasissen niet vergroeid.

Bespreking

Deze soort werd reeds besproken in AMK mededelingen 15 juni 1994 (collectie 2), onder de naam *C. saturninus* var. *bresadolae* Moser. Collectie 29 werd zowel macroscopisch als microscopisch met collectie 2 vergeleken, er werden geen noemenswaardige verschillen tussen beide gevonden.

Tijdens het uitsleutelen werd er gekozen voor de "Grotere Telamonia's met violet in het bovenste deel van de steel en met steeldiameter 8 mm of meer": (3.11.7.6.11. p. 403 in Moser 1983).

Als standplaats voor *C. saturninus* wordt door Moser naaldhout vermeld, terwijl de beide door ons gevonden collecties verzameld werden onder loofhout. Volgens het overzicht van de Nederlandse paddestoelen is de soort ectomycorrhiza vormend met *Salix* (Wilg), en *Populus* (Populier) op droog tot vochtig, zuur tot kalkrijk (duin-) zand of klei, wat veel beter overeenkomt met onze vindplaatsen. De soort is in Nederland matig algemeen. *

C. cohabitans is een vrij forse en vlezige donkerbruine tot kastanjebruine ietwat vetzig aanvoelende paddestoel. De steel is vooral aan de bovenzijde duidelijk violet, vooral bij jongere exemplaren is steeds een ringvormige zone aanwezig. Deze kenmerken, samen met de vrijwel ronde sporen, maken de soort vrij gemakkelijk te bepalen. De afbeelding in Brandrud et al. (1990-1994) plaat C.09 lijkt er zeer goed op.

COLLECTIE NR. 30:

CORTINARIUS PULCHRIPES Favre

Figuren: Plaat 1, fig. 2 habitus, Plaat 3, fig. 1-5.

Vindplaats: Stokrooie, naast het Albertkanaal, Hasselt (Kuringen); IFBL: D6.46.31

Datum: 19 oktober 1997

Dia: JVDM 7865

Herbarium: AdH97127; LL 97/19; OVDK 518; VJ97116

Aquarel: OVDK 272

Biotoop: elzen- wilgenbroek.

Begeleidende vegetatie: *Alnus glutinosa* (Zwarte els); *Salix spec.* (Wilg); *Phragmites australis* (Riet); *Scirpus sylvaticus* (Bosbies); *Lycopus europaeus* (Wolfspoot).

← **Plaat 3:** *Cortinarius pulchripes* 1. Sporen (in 10% NH₃-oplossing), 2. basidiën met subhymenium en trama, 3. cheilocystiden, 4. hoedhuid, 5. elementen van het velum.

Groeiwijze: 50 exemplaren / m², steelbasissen soms vergroeid.

MACROSCOPIE (PI-1 fig. 2)

Hoed: diameter: 12-23 mm; campanulaat, uitspreidend tot bijna vlak, soms golvend, hoedrand ingekromd, soms inscheurend en overstekend, zelden opgekruld; umbo, meestal spitspuntig, soms stomp; uitgespreide hoed, vlak en meestal met spitse umbo; hoedrand onopvallend zwak doorschijnend gestreept, tot maximum 0,5 cm van de rand; hoedhuid droog, fijnviltig, met fijn dooreengevlochten witte tot beige hyfen; vochtig (vers): glad; donker kastanje- tot bisterbruin of zelfs zwartbruin, zonder paars, purper, of violet; hygroom traag opdrogend vanuit de rand; fijn wollig velum, tot centraal op de hoed, niet overvloedig en snel verdwijnend; velumresten wit tot beige.

Steel: 30-50 mm lengte; dikte 2-4 mm; cilindrisch, sterk golvend, gebogen, hol; steelvoet soms iets knotsvormig; oppervlak witvezelig, ouder iets bruin wordend; kleur onder het oppervlak donker paarsbruin, aan de steelbasis rozebruin wordend (vooral bij aanraking); steel geheel paarsviolet uitziend; annuliforme resten zwak, soms een annuliforme zone vrij laag op de steel.

Lamellen: 8 lamellen en 3 tussenlamellen / cm; kleur bij jonge vruchtlichamen bleek paarsbruin, bij volwassen vruchtlichamen donker roestbruin; aanhechting bochtig; lamelsnede gelijk.

Geur: onopvallend

Smaak: onopvallend

Exsiccaat: donker grijsbruin tot grijszwart met lichtere bekleding.

Sporenkleur in massa: rossig bruin tot donker geelbruin, Séguy 192, 131 (iets geler).

Fluorescentie: zeer licht geelgroen.

MICROSCOPIE (PI-3)

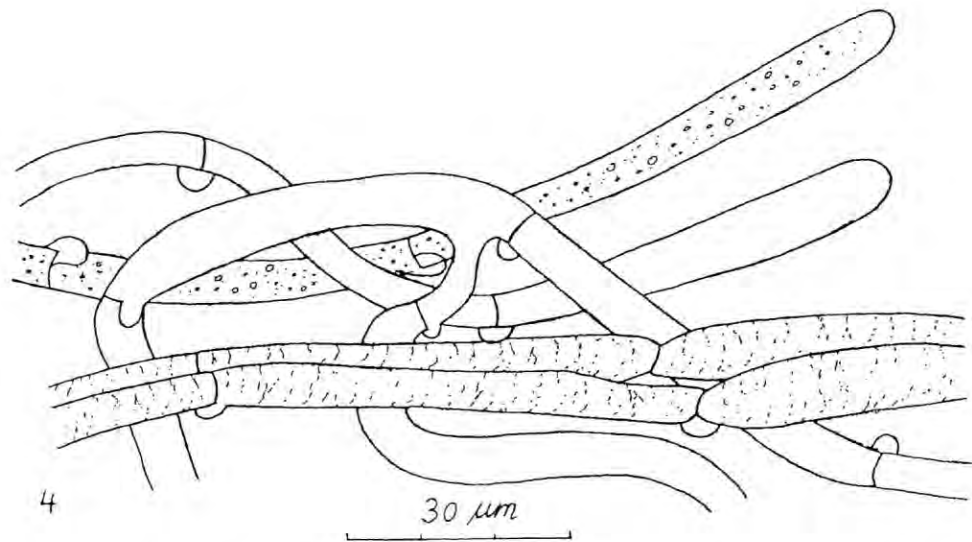
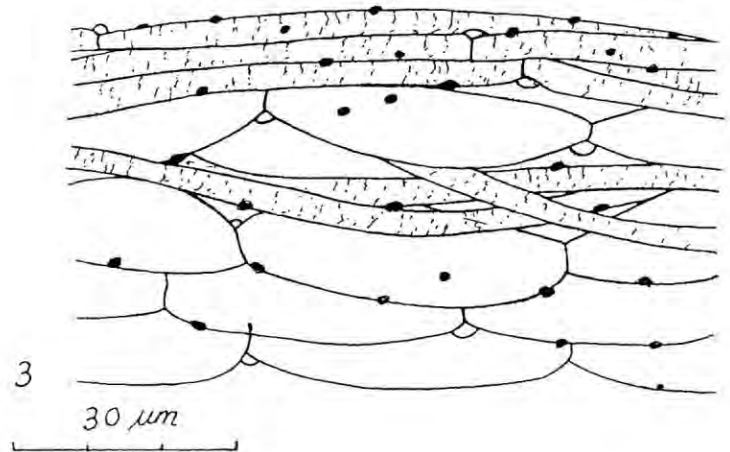
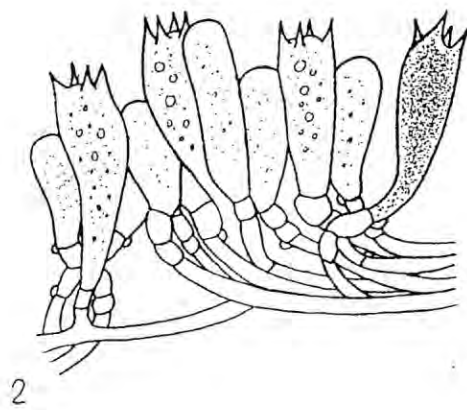
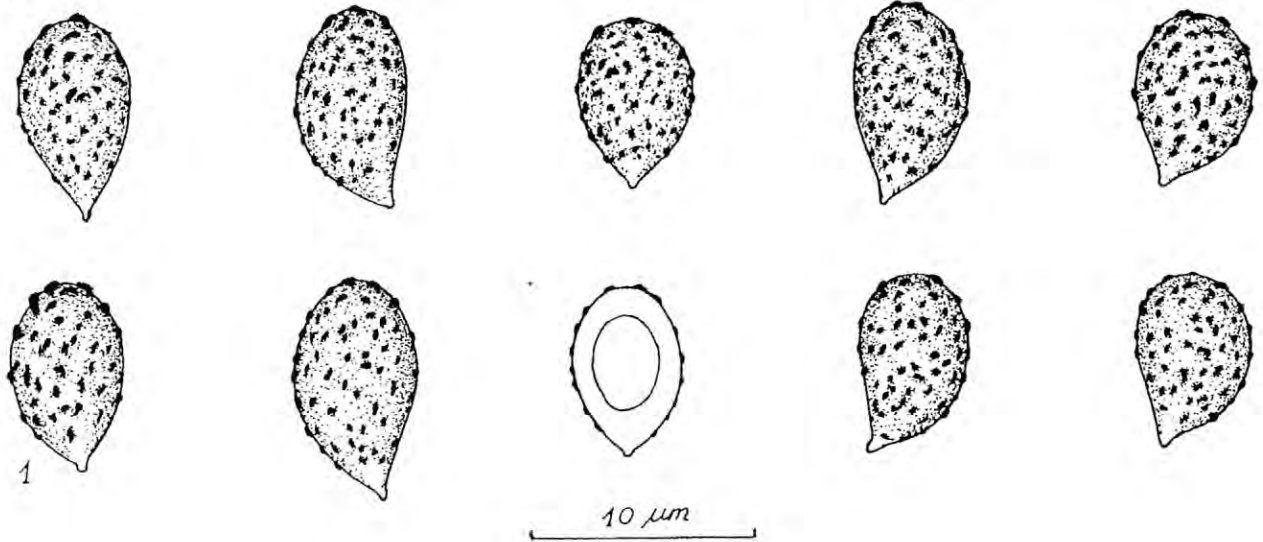
Sporen: (PI-3 fig. 1), (7,2) 7,5-8,5 (8,9) × (4,2) 4,5-5 (5,6) μm; gemiddeld 8,2 × 4,8 μm; Q₃₀ = 1,7; elliptisch tot smal amandelvormig in zijaanzicht, met zwak ingedrukte zone boven de apiculus; elliptisch tot iets obovaal in vooraanzicht; met brede ronde top; ornamentatie zeer variabel, soms zwak, als lage brede verspreide wratten, soms sterk wrattig vooral aan de top; helder geelbruin in NH₃-oplossing; wand stevig; inhoud met één grote oliedruppel; apiculus klein, wat puntig.

Basidiën: (PI-3 fig. 2), 4-sporig; 30-38 × 7,5-9,5 μm; knotsvormig; sterigmen tot 5 μm; gespen aanwezig.

Cheilocystiden: (PI-3 fig. 3), lamelrand met talrijke kleine knotsvormige iets dikwandige cellen; 10-21 × 5-7 μm; gespen aanwezig.

Subhymenium: bestaande uit 1-2 lagen hoekige cellen.

Pl. 4

Plaat 4: *Cortinarius rigidus* 1. sporen (in 10% NH_3 -oplossing), 2. basidiën met subhymenium en trama, 3. hoedhuid, 4. elementen van het velum.

Trama: bestaande uit gladde tot fijn geïncrusteerde cilindrische tot inflate hyfen, diameter 6-24 μm ; gespen aanwezig maar niet altijd even duidelijk te zien; geelbruin met rossige tint in NH_3 -oplossing.

Hoedhuid: (Pl-3 fig. 4), pileipellis bestaande uit een dunne laag (5-10) geïncrusteerde hyfen, diameter (4) 8-13,5 μm ; gespen aanwezig; hypoderm bestaande uit kort worstvormige tot blaasvormige cellen, diameter 16-30 μm ; pigment zwak geïncrusteerd, vooral membranair maar ook met verspreide pigmentklonters; gespen aanwezig soms moeilijk te vinden.

Velum: (Pl-3 fig. 5), kleurloze, parallelle tot verweven hyfen, smal tot vrij breed, soms met worstvormige segmenten, glad tot zeer fijn geïncrusteerd, met vrij grote wat fusiforme eindcellen; grote gespen aan alle tussenschotten.

Bespreking

De soort wordt getypeerd door het kleine formaat en duidelijke violette kleuren van de steel. Via deze kenmerken komt men bij Moser al vlug in de "Pulchelli" groep. De combinatie van eert bruine hoed met een volledig paars-violette steel (vooral bij jonge exemplaren) en de eerder bruine lamellen voert vrij vlug naar *C. pulchripes* Favre. Verwarring met *C. sertipes* Kühner is o.i. vrijwel uitgesloten daar dit een forsere soort is met een convexe hoed, duidelijk paars in de lamellen, en in de steeltop. Daarenboven is de hoedhuid van *C. pulchripes* sterk geïncrusteerd terwijl bij *C. sertipes* de hyfen vrijwel glad zijn.

De afbeelding van J. Favre (1948) lijkt goed.

COLLECTIE NR. 31:

CORTINARIUS RIGIDUS Fr. ss. Kühner & Romagn.

Kale pelargoniumgordijnzwam

Figuren: Plaat 1: fig. 3 habitus, Plaat 4: fig. 1-4.

Vindplaats: Tiewinkel, Lummen; IFBL: D6.45.11

Datum: 19 oktober 1997

Dia: JVDM 7866

Herbarium: AdH97128; LL 97/21; VJ97117

Biotoop: vochtig eiken-berkenbos aan de rand van elzenbroek.

Begeleidende vegetatie: *Quercus robur* (Zomereik); *Betula pendula* (Ruwe berk).

Groeiwijze: 20 exemplaren / m^2 , steelbasissen soms vergroeid.

MACROSCOPIE (Pl-1 fig. 3)

Hoed: diameter: 15-30 mm; conisch, uitspreidend tot vlak, zelfs ingedrukt; meestal met stompe umbo (ongeveer 90°), soms ontbrekend; sterk onregelmatig golvend; centrum soms ingedrukt; hoedrand

zwak doorschijnend gestreept tot 0,5 cm van de rand; hoedhuid glad, overtrokken door witte velumresten, die onmiddellijk verdwijnen, alleen aan de hoedrand blijvend; grauwbrown, soms tot rosbruin; hygrofaan traag opdrogend vanuit de rand; velumresten wit; snel verdwijnend bij betasten.

Steel: lengte: 35-60 mm; dikte 2-5 mm; cilindrisch, gebogen, weinig knotsvormig, boven aan iets hol wordend; oppervlak witvezelig, ouder bruin wordend, onder het oppervlak bruin; annuliforme resten en guirlandes aanwezig bij de meeste exemplaren, soms minder duidelijke overlangse resten; steelbasis violet bij een aantal exemplaren.

Lamellen: 6 lamellen en 3 tussenlamellen / cm; kleur bij jonge vruchtlichamen bleek grijsbruin, bij volwassen vruchtlichamen kaneel- tot rosbruin; bochtig aangehecht; lamelsnede lichter gekleurd en golvend.

Geur: pelargonium

Smaak: aangenaam

Exsiccata: donker bisterbruin met lichtere geelbruine delen.

Sporenkleur in massa: helder oker- tot kaneelbruin, Séguy 191 (iets minder rood), 202 (in dunne laag).

Fluorescentie: zeer licht geelgroen.

MICROSCOPIE (Pl-4)

Sporen: (Pl-4 fig. 1), (6,2) 7-8 (8,5) $\times$ (3,9) 4,5-5 (5,4) μm , gemiddeld: $7,3 \times 4,7 \mu\text{m}$, $Q_{30} = 1,55$; elliptisch tot subamygdaliform in zijaanzicht, met ronde top, soms aan de basis versmald en dan bijna traanvormig; obovaal tot druppelvormig in vooraanzicht; geornamenteerd met vrij grote, onregelmatige wratten en kammen, sterk geprononceerd aan de top, zwakker aan de basis; rossig geelbruin in NH_3 -oplossing; inhoud met grote oliedruppel; apiculus vrij groot, conisch tot wat hoekig; wand vrij stevig.

Basidiën: (Pl-4 fig. 2), 4-sporig; 25-32 $\times$ 7,5-9,5 μm ; knotsvormig; volgroeide basidiën met necropigment; sterigmata $\pm 5 \mu\text{m}$; gespen aanwezig.

Subhymenium: bestaande uit een dunne laag (1-2) hoekige cellen.

Trama: bestaande uit kort cilindrische tot iets gezwollen, zwak maar duidelijk geïncrusteerde hyfen; diameter 5-16 μm ; gespen aanwezig; bruin met rode tint in NH_3 -oplossing.

Hoedhuid: (Pl-4 fig. 3), pileipellis bestaande uit een dunne laag (5-10) gladde tot zeer fijn geïncrusteerde smalle hyfen, diameter 3-5 (8) μm ; tussen de hyfen met kleine pigmentkorrels; gespen aanwezig; hypoderm bestaande uit gladde inflatie hyfen, diameter 11-38 μm ; pigment intracellulair en membranair; gespen aanwezig, bij dikke hyfen moeilijk te vinden.

Velum: (Pl-4 fig. 4), kleurloze evenwijdige tot sterk verweven hyfen; dun- tot wat dikwandig; recht tot

kronkelig, weinig vertakt; glad tot zeer zwak geïn-crusteerd; soms met druppelvormige inhoud; met talrijke afgeronde eindcellen; gespen aan alle tus-senschotten.

Bespreking

Er werden twee collecties van deze soort gevonden, collectie 31 te Lummen en collectie 31b in het park van de Nationale Plantentuin te Meise. Beide collec-ties werden *C. rigidus* Fr. ss. Kühner & Romagn. genoemd. Ze komen zeer goed met elkaar overeen. Het enige verschil is dat in collectie 31b cheilocysti-den werden gevonden in collectie 31 niet.

C. rigidus Fr. ss. Kühner & Romagn. heeft in tegen-stelling tot *C. rigidus* Fr. ss. J.E.Lange een pelargoni-umgeur en kleinere sporen (7,3 × 4,7 µm).

Volgens sommige auteurs is *C. rigidus* Fr. ss. Kühner & Romagn. een gladde vorm van *C. paleaceus* Fr. beschreven als *C. paleaceus* var. *glaber*. Gezien beide soorten door ons werden gevonden (collectie 7 + collectie 31) beschreven en uitgetekend kon een eerste vergelijking tussen beide collecties worden gemaakt (tabel 2).

Aquarel: OVVK 274

Herbarium: AdH97065; LL 97/37; OVVK 520; VJ97118

Biotoop: grachtkant en dreef met Berk, Zomereik en Amerikaanse eik

Begeleidende vegetatie: *Betula pendula* (Ruwe berk); *Quercus robur* (Zomereik); *Amanita rubescens* (Parelamaniet); *Laccaria laccata* var. *pallidifolia* (Fopzwam); *Russula fragilis* (Broze russula); *Sclero-derma citrinum* (Aardappelbovist); *Dicranella hete-romalla* (Pluisjesmos); *Fissidens taxifolius* (Klei-ve-dermos); *Lophocolea heterophylla* (Gedrongen kantmos).

Groeiwijze: 20 exemplaren / m², apart groeiend.

MACROSCOPIE (PI-1 fig. 4)

Hoed: diameter: 15-35 mm; jong campanulaat, later uitspreidend tot bijna vlak, golvend, steeds met duidelijke, iets afgeronde umbo en blijvend aanwe-zig (ongeveer een hoek van 90° vormend), hoed-rand ingesneden; niet doorschijnend gestreept; hoedhuid droog, mat, fijnviltig, met indruk van

Tabel 2

	velum	sporenornamentatie & -wand	sporenvorm	sporenkleur (NH ₃)
collectie 7 <i>C. paleaceus</i> Fr.	sterk geornamen-teerd	vrij sterk ontwikkeld tamelijk dunwandig	kort elliptisch tot ovoid in voor-aanzicht, kort amandelvormig in zijaanzicht	licht geelbruin
collectie 31 <i>C. rigidus</i> Fr. ss. Kühner & Romagn.	vrijwel glad	met eerder zwakke ornamentatie wand vrij stevig	obovaal tot drup-pelvormig in vooraanzicht, elliptisch tot sub-amygdaliform in zijaanzicht	rossig geelbruin.

Ook de opbouw van de hoedhuid blijkt duidelijk verschillend voor beide collecties.

Bovenstaande verschillen doen ons besluiten beide collecties voorlopig als aparte soorten te behouden.

COLLECTIE NR. 32:

CORTINARIUS FUSISPORUS Kühner

Zandpadgordijnzwam

Figuren: Plaat 1: fig. 4 habitus, Plaat 5: fig. 1-4.

Vindplaats: Gooreind Wuustwezel; IFBL: B4.38.44

Datum: 26 oktober 1997.

Dia: JVDM 7867

radiaire streping bij opdrogen; jonge exemplaren met wit tot beige velum op de hoed, fijn, spinnenwebachtig velum, blijft ook bij vol wasen exempla-ren aanwezig; vers droog aanvoelend; donker ros bruin tot kastanjebruin; hygrofaan snel vanuit de rand, radiaalsgewijze opdrogend, centrum donker blijvend; na opdrogen: oranjebruin; kleur na kneu-zing onveranderd.

Steel: lengte: 22-37 mm; dikte 2-4 mm; cilindrisch, gebogen, niet hol; steelvoet iets verdikt; iets bleker dan de hoed, steelbasis donker; oppervlak witveze-lig bij ouderdom bruin wordend; kleur onder het oppervlak bruin; duidelijke ringzone aanwezig, annuliforme velumresten vooral bij jonge exempla-ren.

Lamellen: 5-6 lamellen en 3 tussenlamellen / cm; bij jonge vruchtlichamen lilabruin; bij volwassen vruchtlichamen rosbruin; aanhechting, bochtig; lamelsnede golvend.

Geur: geen

Smaak: aangenaam fungoïd

Exsiccaat: donker olijfbruin met donker geelbruine delen.

Sporenkleur in massa: vinnig oker- tot rosbruin, Séguy 191, 201 (wat geler).

Fluorescentie: licht geelgroen.

MICROSCOPIE (Pl-5)

Sporen: (Pl-5 fig. 1), (7,2) 8,5-11 (12) × (3,6) 4-4,5 (4,9) μm , gemiddeld: 9,7 × 4,2 μm , $Q_{30} = 2,3$; smal elliptisch, cilindrisch tot subfusiform, smal amandelvormig met weinig ingedrukte zone boven de apiculus in zijaanzicht; smal elliptisch tot fusiform of cilindrisch in vooraanzicht, soms wat obovaal met ronde tot duidelijk versmallende top; geornamenteerd met grote onregelmatige wratten en kammen aan de top; kleiner en meer verspreid naar de basis, soms bijna kaal vooral in de supra-apiculaire zone; wand stevig; inhoud één grote, soms twee, centrale oliedruppels; vinnig rosbruin in NH_3 -oplossing; wand stevig; apiculus meestal goed ontwikkeld.

Basidiën: (Pl-5 fig. 2), 4-sporig; 31-38 × 6,5-9,5 μm ; slank knotsvormig; sterigmen tot 5,5 μm ; met kleine gespen.

Subhymenium: bestaande uit 1-2 lagen hoekige cellen.

Trama: bestaande uit lange smalle soms wat gezwollen gladde tot vrij sterk geïncrusteerde hyfen, diameter 3-12 (20) μm ; gespen aanwezig; helder geelbruin met rosse tint in NH_3 -oplossing.

Hoedhuid: (Pl-5 fig. 3), pileipellis bestaande uit een dunne laag (5-10) gladde tot fijn geïncrusteerde hyfen, diameter 4,5-9,5 μm ; gespen aanwezig; hypoderm bestaande uit korte worstvormige hyfen, diameter 15-38 μm ; pigment membranair en met verspreide pigmentklonters, dieper liggende hyfen soms fijn geïncrusteerd; gespen aanwezig maar aan de dikkere hyfen zeer moeilijk te vinden.

Velum: (Pl-5 fig. 4), parallelle tot verweven hyfen; kleurloos tot licht geelbruin; glad tot zwak geïncrusteerd; smal tot vrij breed, dikwijls plots versmallend na de septe en dan geïncrusteerd, onderling sterk verkleefd met weinig vrije eindcellen; grote gespen aan alle tussenschotten.

Bespreking

Het velum van collectie 32 was wit tot beige. Indien men tijdens het uitsleutelen van de collectie bij Moser (1983) kiest voor "velum witachtig", komt men in de groep "Kleine Telamonien mit rotbrau-

ner, rötlichgelber, fuchsiger Farbe auf H. und St. und weissem velum am st." (3.11.7.6.16). Hier komt men dan uit bij *C. incisus* Fr. De sporengrootte van *C. incisus* Fr. is volgens Moser (en Tartarat 1988) 7,5-8,5 (9) × 4-4,5 (5) μm . De sporen van collectie 32 zijn (7,5)-8,5-11 × 4-4,5 μm , dus te lang voor *C. incisus* Fr. Kiest men echter voor velum "bruinachtig" komt men in groep "Semivestitii" (3.11.7.6.5), waar *C. semivestitus* Moser goed lijkt.

Sleutelend met Kühner & Romagnesi (1953) komt men uit op *C. fusisporus* Kühner, deze soort heeft echter een wit velum. Onze collectie zit met zijn beige velum tussen *C. semivestitus* en *C. fusisporus* in.

Volgens Kuyper (niet gepubliceerd verslag van een Cortinarius studiedag) zou *C. semivestitus* Moser [sporenmaten 9,5-11,5 × 4-4,8 μm ($Q = 2,4$)] identiek zijn aan *C. fusisporus* Kühner [sporenmaten 9,5-11,5 × 4-5 μm ($Q = 2,5$)]. Dit lijkt ons zeer aannemelijk en onze collectie werd gevolg gevend aan de prioriteitregels uiteindelijk *C. fusisporus* genoemd.

C. fusisporus Kühner is macroscopisch goed gekenmerkt door de umbonate hoed en de fijn viltige, warm kastanjebruine hoedkleur, microscopisch door de smal cilindrische tot fusiforme sporen.

Tijdens dezelfde excursie werd een tweede collectie van deze soort gevonden (collectie 32 b, herbarium AdH97066). Volgende verschillen met collectie 32 konden worden genoteerd: meer open terrein, gladdere hoed, blekere kleuren, velum duidelijk wit en nadrukkelijk aanwezig nabij de hoedrand, hoed minder viltig en iets meer glanzend, velum op de steel minder uitgesproken.

De soort werd in Nederland opgenomen in de rode lijst wegens ernstig bedreigd. Dit door de gevoeligheid van deze soort voor vermesting, strooiselophoping en verzuring.

COLLECTIE NR. 33:

CORTINARIUS PSAMMOCEPHALUS (Bull.) Fr.

Fijnschubbige gordijnzwam

Figuren: Plaat 1: fig. 5 habitus, Plaat 6, fig. 1-5.

Vindplaats: Nationale Plantentuin te Meise. IFBL: D4.55.32

Datum: 18 november 1997

Dia: JVDM 7868

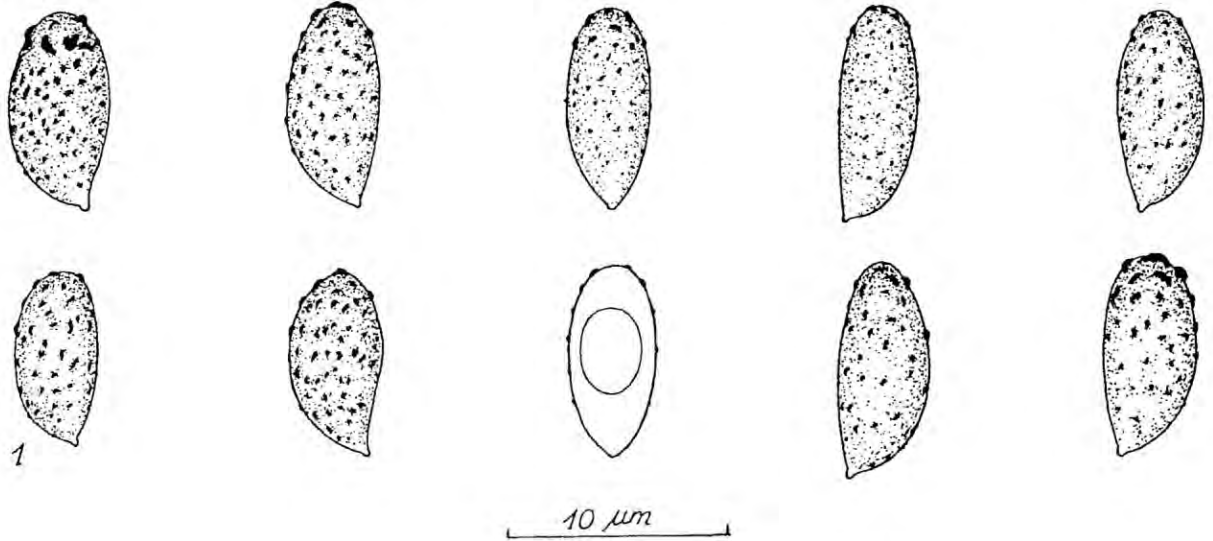
Aquarel: OVVK 179 (24-10-91)

Herbarium: AdH 97129; OVVK 179; VJ97129

Biotoop: in sterk met mos begroeide gazon.

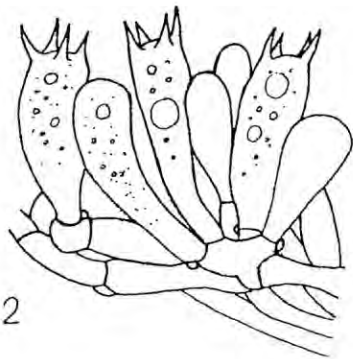
Begeleidende vegetatie: tussen *Eurhynchium prae-longum* (Fijn laddermos) en *Rhytidiadelphus squarrosus* (Gewoon haakmos).

Pl. 5

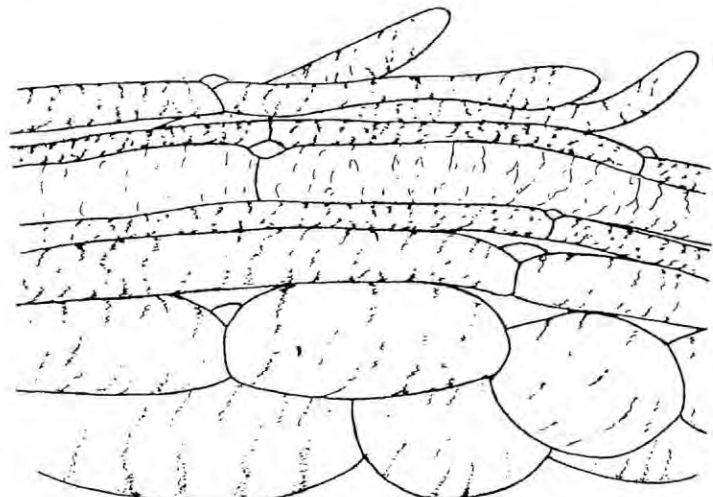

1

10 μm

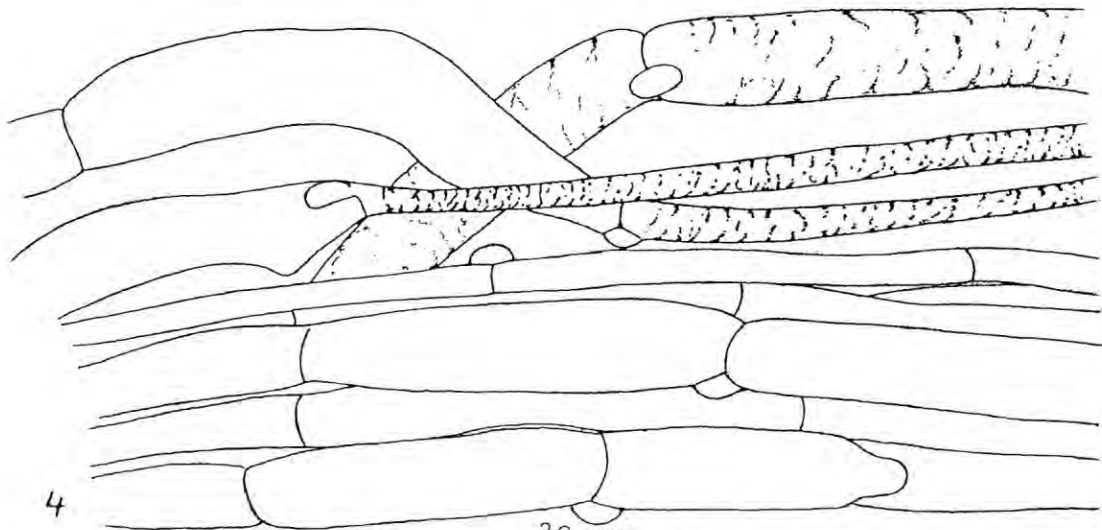

2

3

30 μm

4

30 μm

Groeiwijze: gegroepeerd, dikwijls met 2-4 samen, de steelbasis vergroeid.

MACROSCOPIE (PI-1 fig. 5)

Hoed: diameter 15-27 mm; jong smal campanulaat, met wat ingekromde rand, later campanulaat tot breed campanulaat of zelfs conisch, met duidelijke maar onscherpe umbo; hoedrand recht tot wat ingebogen; viltig aanvoelend; warm okerbruin met rossige tint, (Séguy 187, 134, 337 minder groen) centrum wat donkerder, meer kastanjebruin, (Séguy 131); zwak hygrofaan, na ongeveer 1 uur geelbruin tot geeloker opdrogend; velum als kleine puntige, beige tot okerbruine schubben aanwezig over de gehele hoed.

Steel: 30-55 mm lang; dikte 2-4 mm; cilindrisch, nogal gebogen, steelvoet gelijk tot iets versmalend; al vlug hol wordend; bruin, okerbruin door het aanwezige velum; vezelig tot opgericht schubbig; steelvles vrij donkerbruin; wollige annuliforme zone ongeveer in de steelhelft, onderaan met wollige gelig okerbruine velumschubjes en vlokken.

Lamellen: nogal breed uiteen, 3-4 lamellen en 3 tussenlamellen / cm; jong geelbruin, later rossig okerbruin; smal bochtig aangehecht.

Geur: fungoid.

Smaak: fungoid tot zwak raapachtig.

Kleurreactie hoedvles: met KOH zwartbruin

Exsiccaat: geelbruin tot okerbruin of bleek ka-neelbruin.

Sporenkleur in massa: okerbruin met wat rossige tint, Séguy 193, 176 (wat geler).

Fluorescentie: geelgroen.

MICROSCOPIE (PI-6)

Sporen: (PI-6 fig. 1), (6,8) 7,5-8,5 (8,7) × (4,2) 4,5-5 (5,3) μm , gemiddeld: 7,8 × 4,8 μm , $Q_{30} = 1,6$; breed elliptisch tot bijna amandelvormig in zijaan-zicht; weinig tot niet ingedrukt; eivormig tot elliptisch soms wat obovaal in vooraanzicht, met ronde of iets versmallende top; ornamentatie met grove onregelmatige lage tot duidelijk uitstekende wratten en korte kammetjes, sterk geprononceerd aan de top, zwakker nabij de apiculus; wand stevig; rossig geelbruin in NH_3 -oplossing; inhoud met één grote centrale oliedruppel; apiculus goed ontwikkeld, wat conisch.

Basidiën: (PI-6 fig. 2), 4-sporig; 30-36 × 6,5-8,5 μm ; slank knotsvormig; volwassen basidiën met necropigment; sterigmen tot 6,5 μm lang; gespen aanwezig.

← **Plaat 5:** *Cortinarius fusisporus* 1. sporen (in 10% NH_3 -oplossing), 2. basidiën met subhymenium en trama, 3. hoedhuid, 4. elementen van het velum.

Subhymenium: vrijwel niet bestaande.

Trama: bestaande uit lange slanke of licht inflatie hyfen, zwak tot duidelijk geïncrusteerd, diameter 4-18 μm ; gespen aanwezig; bleek roodbruin.

Hoedhuid: (PI-6 fig. 3+4), pileipellis bestaande uit een dunne laag ($\pm$ 5-10) smalle veelvuldig ge-septeerde hyfen, meestal sterk geïncrusteerd; schubjes bestaande uit knotsvormig opgerichte hyfeneinden; gespen aanwezig; hypoderm bestaande uit korte worstvormige hyfen met donkerbruin membranair of zwak incrusteerd pigment, ook verspreide pigmentklonters aanwezig; diameter 11-28 μm ; gespen aanwezig maar aan de dikste hyfen vrijwel niet te zien.

Velum: (PI-6 fig. 5), parallelle tot verweven hyfen, meestal breed, soms smal; kleurloos tot wat grijzig bruin; met talrijke afgeronde tot wat puntige eincellen; weinig vertakkend; grote gespen aan de smallere hyfen.

Bespreking

C. psammocephalus (Bull.) Fr. wordt door Moser als synoniem van *C. strobilaceus* Moser opgevat (volgens Kuyper in de tekst van een Cortinarius-dag). *C. strobilaceus* heeft een bruine hoed is minder geschubd en heeft vrijwel ronde tot breed elliptische sporen. *C. psammocephalus* heeft een gele, sterk geschubde hoed en elliptische sporen. Volgens de Zweedse mycoloog Soop (1997) is er ook een mogelijke synonymie van beide voorgaande met *C. angelesianus* Smith. In 1967 werden deze soorten door Moser alleszins apart uitgesleuteld.

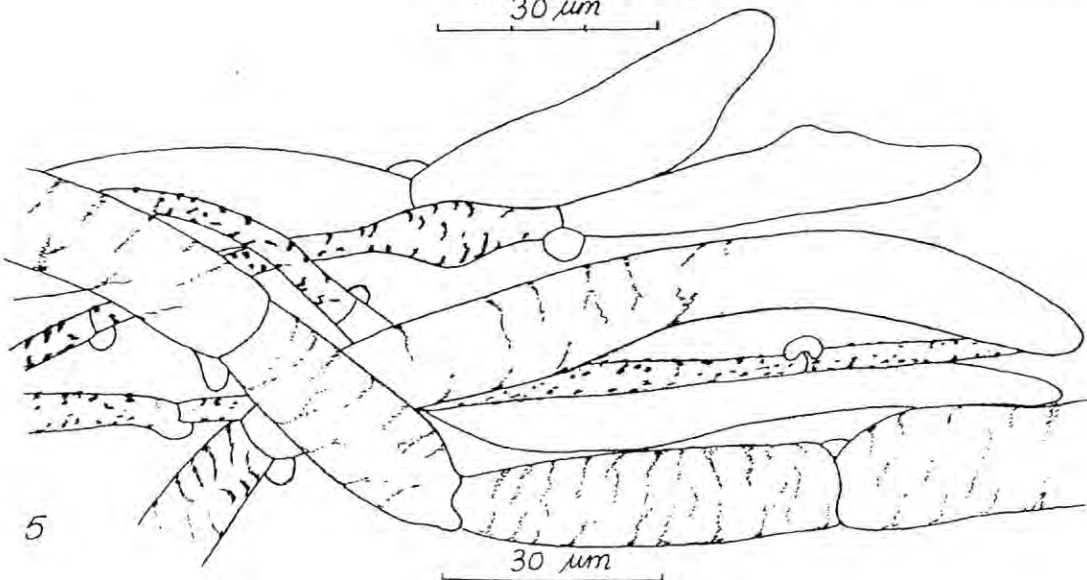
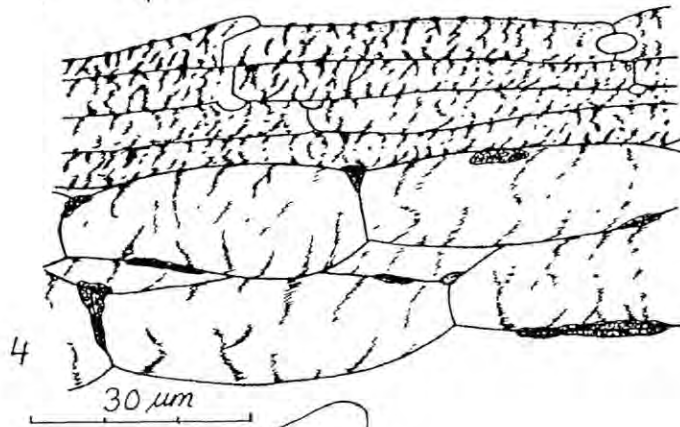
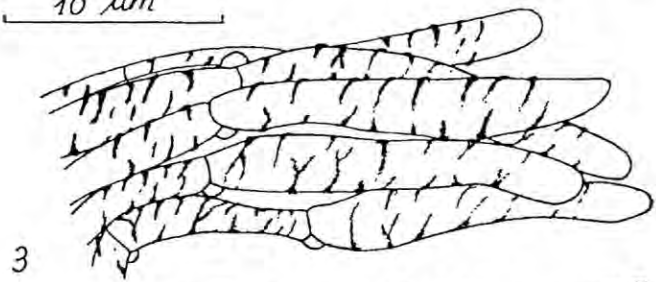
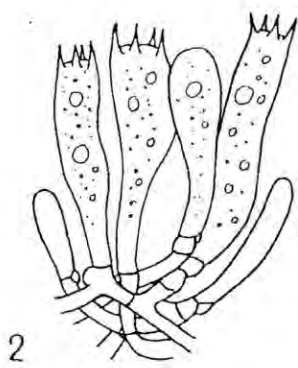
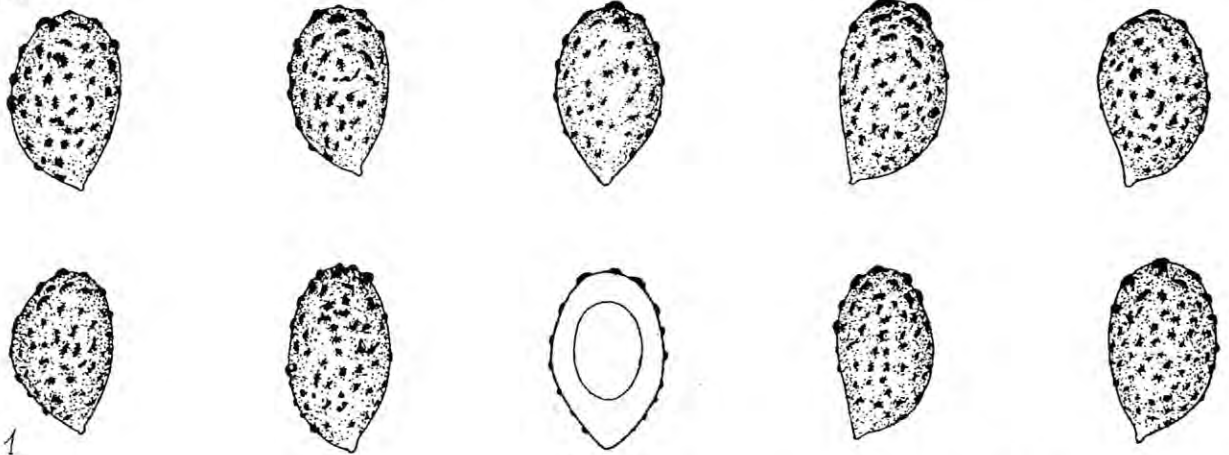
C. psammocephalus (Bull.) Fr. wordt goed gekarakteriseerd door de okerbruine geschubde hoed en steel, microscopisch vallen de sterk geïncrusteerde hoedhuidhyfen op.

De soort werd in Nederland opgenomen in de rode lijst wegens gevoeligheid voor vermeting en verzu-ring.

Literatuur

- ARNOLD N. (1993) — Morphologisch-anatomische und chemische Untersuchungen an der Unter-gattung *Telamonia* (*Cortinarius*, Agaricales), Libri Botanici, Band 7.
- ARNOLDS E., KUYPER T.W. & NOORDELOOS M.E. (1995) — Overzicht van de paddestoelen in Nederland N.M.V.
- BRANDRUD T.E., LINDSTRÖM H., MARKLUND H., MELOT J. & MUSKOS S. (1990-1994) — *Cortinari-us* Flora Photographica.
- BRESADOLA G. (1927-1933) — *Iconographia Myco-logica*.
- DÄHNCKE S. (1993) — 1200 Pilze in Farbfotos. AT Verlag Aarau, Stuttgart.

Pl. 6

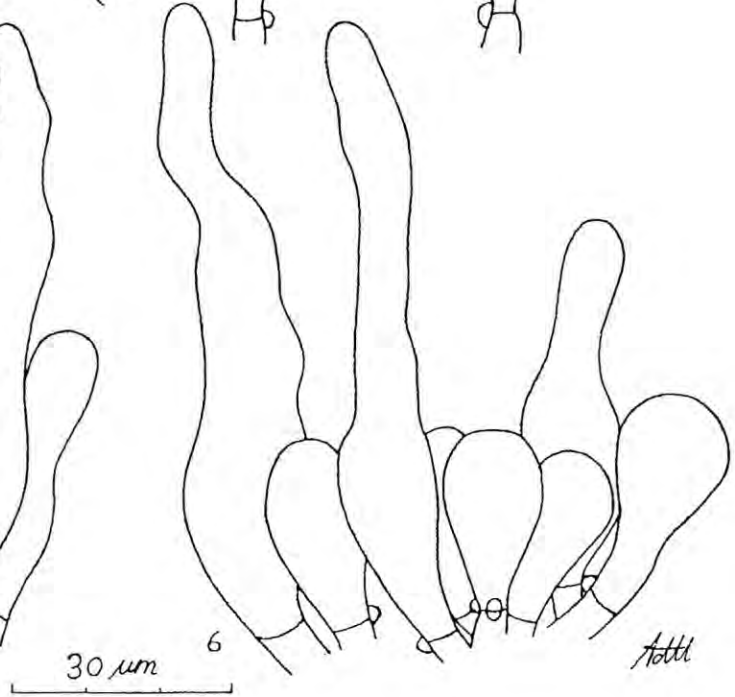
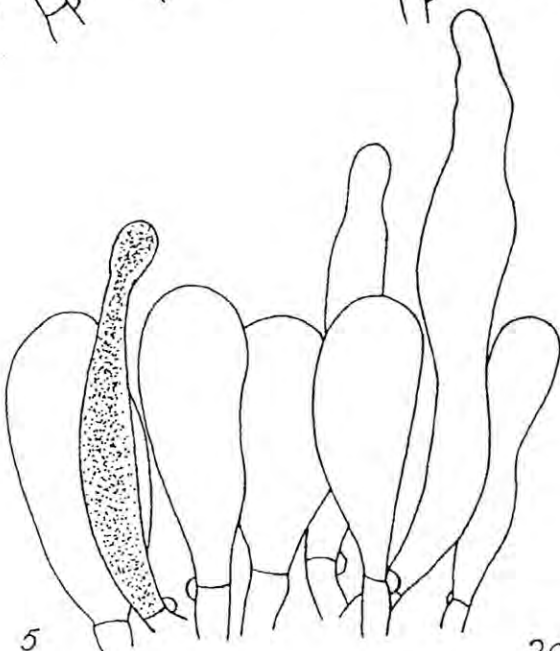
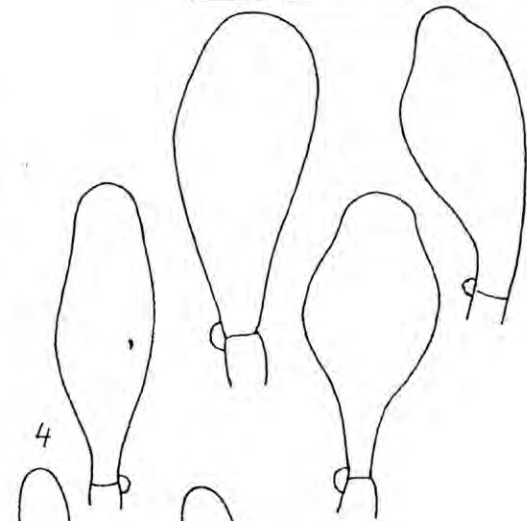
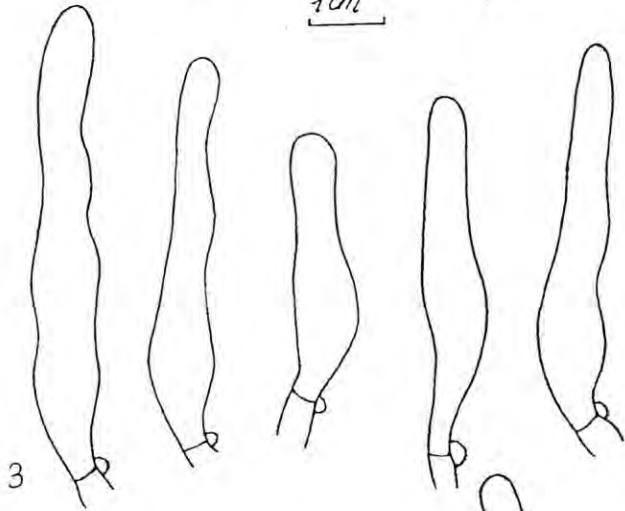
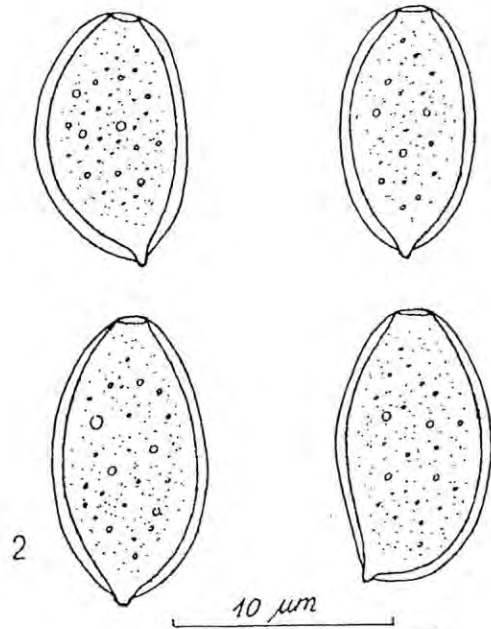
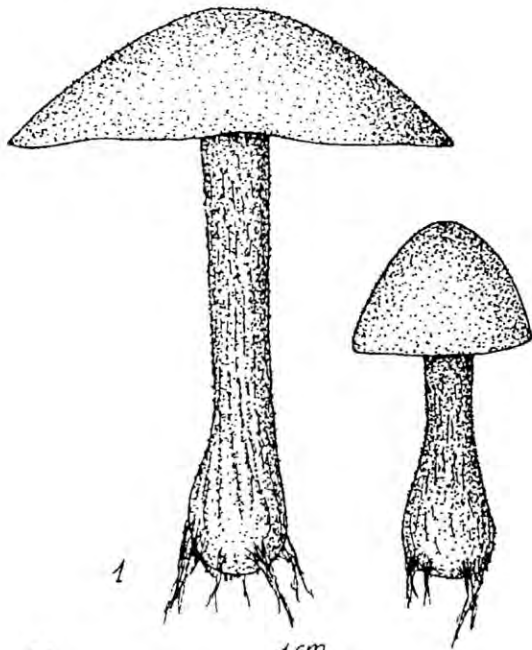

- DE HAAN A., Lenaerts L. & Volders J. (1994) — Verslag van de werkgroep Cortinarius. Meded. Antwerpse Mycol. Kring **1994**: 104-120.
- FAVRE J. (1948) — Les associations fongiques des hautes-marais jurassiens et de quelques régions voisines. Beitrage zur Kryptogamenflora der Schweiz, Band X, Heft 3.
- KÜHNER R. ET ROMAGNESI H. (1953) — Flore analytique des champignons supérieurs.
- KÜHNER R. (1955) — Compléments à la "Flore Analytique IV. *Bull. Linnéen de Lyon* **24**: 39-54.
- LANGE J. (1935-1940) — Flora Agaricina Danica.
- MOËNNE-LOCCOZ P., REUMAUX P. & HENRY R. (1990-1993) — Atlas des Cortinaires.
- MOSER M. (1967) — Neue oder kritische Cortinarius-Arten aus der Untergattung *Telamonia* (Fr.) Loud, *Nova Hewigia* **14**: 483-518.
- MOSER M. (1983a) — Die Röhrlinge und Blätterpilze, Kleine Kryptogamenflora, Band II/2.
- MOSER M. (1983 b) — Notizen zu einigen Cortinarien aus der Untergattung *Telamonia*. *Mycol. Helv.* **1**: 1-16.
- MOSER M. & JULICH W. (1985-1994) — Farbatlas der Basidiomyceten.
- PHILLIPS R. (1981) — Paddestoelen en Schimmels van West-Europa. Spectrum Natuurgids.
- REUMAUX P. (1980) — Etude de quelques Cortinaires de l'Ardenne Française. *Bull. Trimestriel Soc. Mycol. France* **96**: 315-359.
- SÉGUY E. (1936) — Code universel des couleurs. Lechevalier, Paris.
- SOOP K. (1997) — *Cortinarius* in Sweden. Third revised edition. Söderorts Svampförening.
- TARTARAT A. (1988) — Flore analytique des Cortinaires. La fédération Mycologique Dauphine-Savoie.

← **Plaat 6:** *Cortinarius psammocephalus* 1. sporen (in 10% NH₃-oplossing), 2. basidiën met subhymenium en trama, 3. elementen van de schubben op de hoed, 4. hoedhuid, 5. elementen van het velum.

Een explosieve groei van *Agrocybe putaminum* (Maire) Singer (Fluweelleemhoed)

André de Haan

Bezemheidelaan 6 2920 Kalmthout

Summary

Agrocybe putaminum (Maire) Singer, a rare species in Flanders, was found abundantly growing, on woodchips. In the period 15 may until 30 june 1998 six locations were recorded, two with more than hundred fruit-body's each. A short description with macro- and microscopical drawings are given. Probably woodchips, as a substrate, favors the spreading of this species.

Deze vrij opvallende soort was tot voor enkele jaren bij ons vrijwel onbekend. Behalve een collectie van Louis Imler uit het Rivierenhof te Deurne (juli 1970) is er in Funbel geen enkele vondst vermeld. In het herbarium van de Nationale Plantentuin te Meise zijn zes collecties opgenomen; behalve de vermelde vondst van Imler, één uit Namur (1995) en gedetermineerd door Paul Heinemann en vier collecties uit Humbeek van Jan Rammeloo (1987-'88), allen van eenzelfde locatie. Telkens was het substraat houtmulch. J.P. Legros (1996) beschrijft twee collecties uit Wallonië (Namur en Flémalle), de eerste groeiend op houtmulch de tweede op houtkrullen. Zijn uitgebreide beschrijving en commentaren zijn aangevuld met macro- en microscopische tekeningen en twee goede kleurenfoto's.

Vorig jaar werd de soort aangebracht door Freddy Moorthamers op een van onze microscopie-cursus avonden en herkend door Karel Van de Put, als *Agrocybe putaminum* (Maire) Singer (Fluweelleemhoed), die zich een afbeelding herinnerde in de "Farbatlas" van Moser en Julich (1985-). De vruchtlichamen werden verzameld in een gemeentelijk plantsoen te Bazel, groeiend op houtsnippers. Oppervlakkig bekeken kan de soort verward worden met *Agrocybe praecox* (Vroege leemhoed). De steel draagt echter geen ring maar is onderaan knolvormig verdikt, overlans geribd en geheel bedekt met fijne vlokjes. Ook is de hoedkleur warmer okerbruin en heeft de hoedhuid een wat fluwelig uitzicht. Meestal zijn de vruchtlichamen wat robuuster met een meer gedrongen statuur op een korte, forse steel (fig. 1). Evenals de Vroege leemhoed komt de Fluweelleemhoed vooral vroeg in het seizoen voor (half mei tot eind juni), hoewel de soort ook in het najaar kan voorkomen, houdt

ze van dezelfde substraten (meestal op houtsnippers) en heeft ze eenzelfde meelachtige geur (zij het wat zwakker). Ik vond beide soorten door elkaar groeiend in dezelfde lokaties.

Ook microscopisch is *Agrocybe putaminum* goed te onderscheiden. De sporen zijn vrij groot (10-14 × 5-7 µm), dikwandig, met een duidelijke kiempore (fig. 2). De cheilocystiden zijn smal lageniform, cilindrisch tot bijna utriform (fig. 3); de pleurocystiden weinig talrijk, breed knotsvormig tot utriform (fig. 4). In de duidelijk hymeniforme hoedhuid vindt men talrijke vrij grote lageniforme pileocystiden (fig. 5), die er het fluwelig uitzicht aan geven. De vlokjes van de steel worden bestaan uit een mengsel van knotsvormige cellen en lange lageniforme caulocystiden (fig. 6).

Ook in de ons omringende landen is (of was ?) *Agrocybe putaminum* een zeldzame of zelfs ontbrekende soort, die voor het eerst beschreven werd door de Franse mycoloog René Maire (1913), groeiend op begraven pitten van steenvruchten (kersen en pruimen).

Dit jaar werd *Agrocybe putaminum* op niet minder dan 6 plaatsen aangetroffen, meestal met tientallen exemplaren en in twee lokaties betrof het fructificaties van meer dan honderd vruchtlichamen. Het substraat bestond steeds uit een bodembedekking van houtsnippers afkomstig van lokale snoeibeurten. Het betrof telkens toevallige waarnemingen (er werd niet gericht gezocht), zodat men mag aannemen dat het werkelijk aantal groeiplaatsen in onze regio een veelvoud kan bedragen. Hoewel er voor het ongevoelend oog een oppervlakkige gelijkenis is met *Agrocybe praecox* (Vroege leemhoed), bezit de soort voldoende in het oog springende kenmerken om vergissingen weinig waarschijnlijk te maken. Hieruit volgt het logische besluit dat dit één van die soorten is die sterk uitbreidt door het gebruik van houtsnippers als bodembedekker van plantsoenen en borders en die door het extra gunstige, vochtige voorjaar dit jaar tot een explosieve groei kwam. Uitkijken of dit zich volgend jaar herhaalt!

Literatuur

- LEGROS J.P. (1996) — *Agrocybe putaminum* (Maire) Singer. *Bull. Trimestriel Soc. Mycol. France* 112: 155-159, Pl. 313.

← Figuren 1. vruchtlichamen, 2. sporen, 3. cheilocystiden, 4. pleurocystiden, 5. pileipellis met pileocystiden, 6. stipitipellis met caulocystiden.

MAIRE R. (1913) — Etudes Mycologiques. *Annales Mycologici* **11**: 349-351, Pl. XVI fig. 8-17.

MOSER M. & JULICH W. (1985-) — Farbatlas der Basidiomyceten. Fischer, Stuttgart.

Paddestoelen in de natuurgebieden van Antwerpen Linkeroever

André Jacobs

Lode Zielenslaan 35 bus 7, 2050 Antwerpen

In de door de Werkgroep Natuurbehoud Linkeroever, in 1979 uitgegeven brochure "Natuurwetenschappelijke Studie en Waardebepaling van de Natuurgebieden op Antwerpen-Linkeroever" werd naast een overzicht van planten- en de dierenwereld (vogels, zoogdieren, nachtvlinders en amfibieën) ook een indrukwekkende lijst gepubliceerd van de "fungiflora", of de in de bosaanplantingen en opgespoten terreinen van Linkeroever gevonden paddestoelensorten. Het beschreven gebied omvat het St.-Annabos, Blokkersdijk, Het Rot, het Vlietbos en enkele open ruimten.

Sedert het begin van deze eeuw werden de oorspronkelijke Scheldepolders geleidelijk opgehoogd, overwegend met rivierzand afkomstig van baggerwerken in de Schelde, maar ook met grond die vrijkwam o.a. bij de aanleg van de Kennedytunnel en metro. Door de Stedelijke Groendienst werd zelfs aarde aangevoerd vanuit de Kempen! Op die gronden ontstond een spontane begroeiing van allerlei struiken en soms zeldzame planten.

In het begin van de jaren vijftig werden massaal populieren aangeplant. In geringere mate werden kleine eiken-, essen-, esdoorn- (in Het Rot) en beukenbestandjes aangelegd. Ook enkele dennenbosjes vind je nog steeds her en der. In het Schutbos aan het natuureservaat Blokkersdijk werden streekvreemde bomen en struiken aangeplant die in onze contreien niet direct thuishoren en waarvan sommige tot op heden nog steeds een kwijnend bestaan lijden! Voeg bij dit alles de bijzondere aard van de aangevoerde gronden – dikwijls zeer kalkrijk – en het lag dus voor de hand dat ook mycologen zich door deze terreinen aangetrokken voelden.

De paddestoelenlijst van WNLO-brochure was dan ook de neerslag van de vele uitstappen die de "Antwerpse Mycologische Kring" (AMK) ondernam in de periode '70 – '77. De lijst werd opgesteld door de toenmalige secretaris van de AMK, Marcel Morren, aan de hand van de excursieverslagen die tijdens deze zeven jaar na elke uitstap op papier werden gezet. In de inleiding werd erop gewezen dat, om een dergelijke inventarisatie tot een goed

einde te brengen, je moest beschikken over gegevens die minstens zeven jaar bestrijken (daar niet alle paddestoelen elk jaar opnieuw opduiken) en je moest kunnen gebruikmaken van de kennis van een groot aantal specialisten, die elk in hun domein de nodige, vaak moeilijke determinaties konden verrichten. Daarom leggen vele mycologen zich vaak toe op slechts één of enkele geslachten binnen het uitgebreide paddestoelenrijk. Allround-paddestoelenkenners zijn dan ook niet dik gezaaid in Vlaanderen! De paddestoelenlijst bevatte in totaal 340 soorten en was nogmaals volgens de inleiding een uniek document vermits "een dergelijke onderneming in ons land nog nooit eerder was uitgevoerd".

Ondertussen zijn we bijna 30 jaar verder en nog steeds programmeert de ondertussen tot "Koninklijke" AMK gepromoveerde vereniging onafgebroken elk jaar minstens één uitstap naar de natuurgebieden op Linkeroever.

Ook vele individuele mycologen en gewone natuur liefhebbers dwalen regelmatig zowel in het St.-Annabos als op Blokkersdijk, in Het Rot of in het Vlietbos, wat nog steeds resulteert in nieuwe ontdekkingen en zeldzame vondsten, waarvan sommige zelfs de internationale mycologische pers halen.

Een typisch voorbeeld hiervan was de ontdekking tijdens de natuurwerkdagen op Blokkersdijk in de herfst van 1984 door René Maes (een niet-mycoloog!) van een zwammetje waarvan aanvankelijk de naam niet kon worden achterhaald. Het groeide op konijnenkeutels en was – dat bleek later – al eerder waargenomen op Helgoland en op een eilandje voor de Britse kust. Blokkersdijk was de eerste Europese vastelandsvondst [Schavey (1994)]. Het zwammetje werd beschreven als "spec.nov." (nieuwe soort) door Lohmeyer & Benkert, Duitse mycologen die het de naam *Poronia erici* gaven, de Nederlandse naam luidt: "Kleine speldenprikzwam" (fig. 2). Verder onderzoek laat vermoeden dat deze *Poronia* wellicht van Australische origine is!

In 1979 was het samenstellen van de inventarisatielijst nog een echt monnikenwerk. Alle gegevens

moesten stuk voor stuk uit de excursieverslagen worden gepuurd, om nadien in een overzichtelijke volgorde gepresenteerd te worden. Maar ook voor natuurliefhebbers is het computertijdperk nu definitief aangebroken. Dus zette ook de KAMK de stap naar het opbouwen van een gegevensbestand met behulp van de PC. Het was E. Vandeven, die hiervoor het initiatief nam. Geholpen door enkele paddestoelen- en computerfreaks begon hij in 1991 met inbrengen van actuele excursiegegevens en individuele waarnemingen.

Ondertussen zaten mycologen en hun computers niet stil. Zij brachten nu reeds ongeveer 185.000 data in FUNBEL, vnl. uit die gebieden die door de KAMK regelmatig worden bezocht, dus ook die van Antwerpen Linkeroever. Vermits natuurgebieden van Linkeroever zich situeren in twee uurhokken (met de code-aanduiding C4.25 en C4.26) is het mogelijk een uitprint te krijgen van alle vondsten uit deze uurhokken gedurende de voorbije jaren. De in 1979 gepubliceerde lijst bevatte 340 soorten. De inventaris die we in 1997 bekwamen vermeldde 454 zwammennamen! Onlangs werd ons nog een "lijstje" bezorgd met 32 paddestoelennamen die nog niet allemaal waren doorgegeven voor opname in de bestanden. Daarvan prijken er twee op de inventaris van 1979 en drie waren opgenomen in Funbel. Deze niet alledaagse zwammetjes werden gedetermineerd door J. Schavey nadat ze te voorschijn waren gekomen op in cultuur genomen konijnenkeutels die op Linkeroever werden ingezameld. Ontzettend kleine dingen die meestal slechts een heel kort leven beschoren zijn maar onder de microscoop hun prachtige structuren blootgaven. Aan de 454 soorten tellende lijst mochten dus nog 29 namen worden toegevoegd, wat ons einde 1997 op een totaal bracht van $454 + 29 = 483$ waargenomen soorten.

Een te simpele conclusie – dat zou pas later blijken – lag voor de hand: $483 - 340 = 143$ paddestoelen meer op Linkeroever!

Fig. 1: apothecium van *Lamprospora crouani*

Bij het vergelijken van beide documenten rezen echter al direct moeilijkheden. De systematische indeling bleek niet meer dezelfde te zijn, en een tweede obstakel was het feit dat tijdens de laatste decennia vele fungi van naam verander-

den. Dat gebeurde niet alleen tengevolge van het wijzigen van sommige nomenclatuurregels, maar ook als resultaat van vernieuwde inzichten in de systematiek. Ook blijkt het soms dat een zelfde paddestoel in het verleden met twee verschillende namen werd bedacht. Volgens de geldende nomenclatuurregels moet dan de jongste naam sneuvelen. Gelukkig publiceerde de KAMK in 1996 een nieuwe "Aantekenlijst voor Zwammen en Slijmzwammen" waarin een "Lijst van Synoniemen en Misvattingen" werd opgenomen. Aan de hand van deze lijst was het mogelijk om vele gegevens uit 1979 te voorzien van hun gewijzigde naam, eventuele synoniemen te elimineren en zo de link te leggen naar de "moderne" inventaris. Van de 340 vroeger gevonden zwammen veranderden tijdens de afgelopen 20 jaar uiteindelijk niet minder dan éénderde van naam.

Een derde vastelling was dat niet alle voor 1979 genoteerde paddestoelen nog op de lijst van 1997 stonden! Na zorgvuldig afpunten van de individuele soorten werden slechts 179 paddestoelen gemeenschappelijk op beide inventarissen weergevonden. Dat wil zeggen dat enerzijds 161 zwammen niet meer teruggezien werden gedurende de laatste 20 jaar en anderzijds dat tijdens dezelfde periode 304 nieuwkomers werden genoteerd. Het totaal van de tot hiertoe gevonden paddestoelen op Linkeroever kan dus als volgt worden samengevat:

voorkomend op de lijsten 1979 en 1997 = 179
blijvers
inventaris periode 1970-1979 (340 - 179) = 161
wijkers
lijst 1997 plus lijst J. Schavey (483 - 179) = 304
nieuwkomers

Totaal tot op heden op Linkeroever = 644 verschillende waargenomen soorten

Is het mogelijk om de oorzaken van een dergelijke evolutie op te sporen?

Een eerste grote factor die het verschijnen van paddestoelen sterk beïnvloedt, is ongetwijfeld het weer. Alhoewel de mycelia waarschijnlijk steeds aanwezig zijn, moeten de omstandigheden waarin ze paddestoelen kunnen ontwikkelen (fructificeren) wel heel gunstig zijn. Periodes van droogte in het voorjaar, onbarmhartige hitte in de zomer, vroeg invallende vorst en koude in de herfst kunnen niet alleen een impact hebben op het verschijnen van de soorten maar ook de hoeveelheid paddestoelen kan tengevolge van abnormale klimaatsomstandigheden sterk variëren. En hoe minder paddestoelen

er zijn, hoe meer ze de kans lopen onopgemerkt te blijven! Het aantal waarnemingen van paddestoelen kan dus van jaar tot jaar verschillen. Maar over een langere periode bekeken beïnvloeden deze omstandigheden nauwelijks het aantal van de reeds opgetekende soorten.

Een tweede voorname factor is het zich wijzigen van de biotopen. In de loop der jaren loogden de oorspronkelijk zeer kalkrijke bodems langzaam uit en het stuifzand werd stilletjesaan vastgelegd door een steeds intensievere begroeiing. De aanvankelijk schrale bodems werden verrijkt door bladafval en afstervende plantenresten waardoor andere voedingsbodems ontstonden waarop nieuwe paddestoelsoorten konden ontwikkelen. Bomen geven een hele reeks van houtbewoners nieuwe levenskansen. Kenmerkend hiervoor is bv. de toename van de Aphyllophorales-waarnemingen. Tot 1979 werden 43 soorten van deze paddestoelengroep opgetekend, in 1997 was dit aantal gegroeid tot 105! Het vastleggen van het stuifzand door begroeiing en het oprukkende bos gaf anderzijds misschien aanleiding tot het verdwijnen van het echte duinpaddestoeltje, *Verpa conica* (Vingerhoedje), dat de laatste jaren niet meer wordt opgemerkt. Het gebruik van houtvezels in de talrijke plantsoenen van Linkeroever liet onlangs toe tot heel laat in het jaar (december) de vorstbestendige *Stropharia aurantiaca* (Oranjegele stropharia) te bewonderen. Het verruigen van een terreintje waarop ooit zandgrond uit de Kempen werd gestort, had waarschijnlijk de verdwijning tot gevolg van twee aardappelbovisten: *Scleroderma verrucosum* (Wortelende aardappelbovist) en *Scleroderma citrinum* (Gele aardappelbovist).

Een derde belangrijke factor is de opmerkzaamheid van de waarnemers. Mycologen die zich toeleggen op een welbepaald geslacht of familie en die bijgevolg goed op de hoogte zijn van milieu, substraat en biotoop van de door hen bestudeerde paddestoelen, zien door gericht zoeken veel meer dan iemand die "een beetje vrijblijvend door het bos wandelt". In 1979 noteerde M. Morren die zich specialiseerde in het geslacht *Mycena* negentien verschillende soorten op Linkeroever. Niemand in het Antwerpse houdt zich momenteel nog bezig met dit geslacht. Zou dat misschien de rede kunnen zijn waarom op de nieuwe lijst nog slechts dertien namen van *Mycena*'s voorkomen?

Hier speelt wellicht ook het feit een rol dat AMK vroeger minstens 2 maal per jaar Linkeroever bezocht, lente en herfst, terwijl de huidige uitstappen zich meestal beperken tot het voorjaar.

Slechts dertien myxomyceten (slijmzwammen)

kwamen op de inventaris van 1979 voor. Een onderzoek tijdens de jaarlijkse excursie van een specialiste (M. de Haan) die zich hardnekkig op de moeilijke afdeling Myxomycota toelegt, vond niet alleen deze dertien slijmzwammen terug, maar kon bovendien achttien nieuwe van deze mysterieuze verschijningen aan de soortenlijst toevoegen. Er zijn weliswaar enkele zeer opvallende slijmzwammen, maar voor de meeste moet je toch heel wat zoekwerk verrichten.

Tulasnella's zijn trilzwammen, die "voorkomen op allerlei soorten van rottend hout, maar die door hun onooglijk karakter niet frequent worden verzameld" (Van de Put & Antonissen, 1996). De Nederlandse naam "waaszwammen" wijst er al op dat zij met het blote oog haast onzichtbaar zijn en bijna met de loep in de hand moeten worden opgezocht. In Vlaanderen werden door specialisten van de KAMK 23 soorten van Tulasnella's bepaald. Daarbij waren er vijf die ook op Linkeroever gevonden werden.

Een aanzienlijke toename was er ook voor de Ascomyceten (zakjeszwammen). Van de 65 voor 1979 waargenomen soorten bleken er 21 niet meer op de inventarisatie 1997 voor te komen. De lijst van 1997 bevatte 151 zakjeszwammen, waarvan 44 oude bekenden, en 107 nieuwelingen. Vermits vooral de kleinere, dikwijls minuscule, paddestoeltjes soms zeer gastheergebonden zijn, blijkt gericht onderzoek dikwijls heel lonend. Minutieus onderzoek van verdorde Brandnetels, afgestorven Riet en varens, bramen (een stekelige bezigheid), dode zeggengels en de nimmer te vergeten konijnenkeutels brachten vele nieuwe vondsten aan het licht. Tijdens een mossenwandeling op Blokkesdijk werden tussen allerlei pioniersmossen tientallen rode schijfzwammetjes met een diameter van 1,5 à 2 mm opgemerkt. Het bleken de vruchtlichaampjes te zijn van *Lamprospora crouanii* (Netsporig mos-schijfje), een héél zeldzaam ding (fig. 1)! (De Meulder, 1988). Meteen de eerste vondst voor Vlaanderen! In de Nationale Plantentuin bevindt zich slechts één specimen van dit paddestoeltje, afkomstig van Malmedy en vorige eeuw gevonden door een voor die tijd bijzondere waarneemster, Anne-Marie Libert. Gewoonlijk schenken mycologen niet veel aandacht aan de droge terreinen waarop deze pioniersmossen voorkomen. Alles bij mekaar waren de ascomyceten goed voor meer dan 33 % van de totale aangroei van paddestoelen op Linkeroever. In dit verband is het nuttig te wijzen op de toename van het aantal kwalitatief zeer hoogstaande determinatiewerken, die aanwezig zijn in de bibliotheek van de KAMK. De kwaliteit van determineersleutels en afbeeldingen verbetert gestaag en voor heel wat

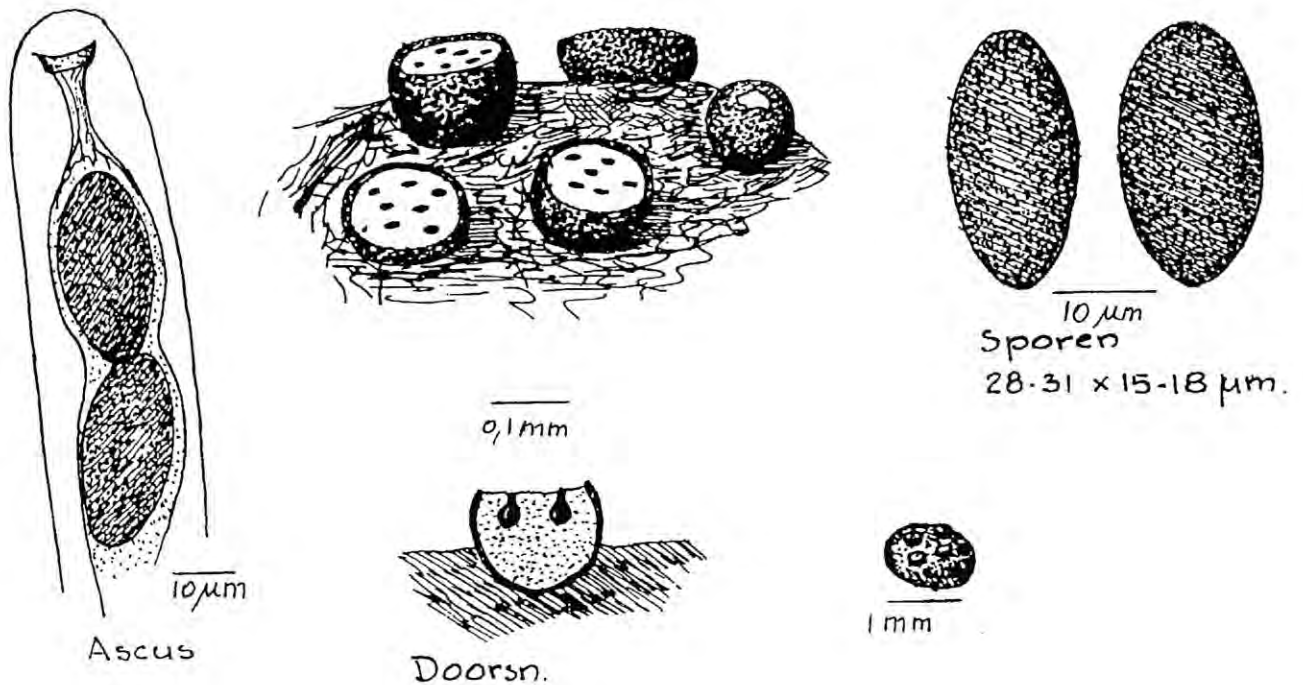

Fig. 2: *Poronia erici*, de eerste vondst van deze soort op het Europese vasteland gebeurde op Linkeroever.

aparte families en geslachten bestaan nu specifieke monografieën. Dat schept voor paddestoelenreaks betere mogelijkheden om tot goede determinaties te komen. Wil je echter in de zwammenwereld tot op het bot gaan, dan blijft een goede microscoop onontbeerlijk. Het zijn dikwijls de met het blote oog onzichtbare structuren van sporen en weefsels die uiteindelijk tot correcte determinaties leiden.

Of er uit de vergelijking van de twee momentopnamen (1979 en 1997) sluitende conclusies kunnen worden getrokken? Heel voorzichtig wil ik stellen dat twee factoren een hoofdrol spelen in de toename van het aantal paddestoelen op Linkeroever:

- het zich langzaam wijzigen van de bestaande biotopen,
- het waarnemingsvermogen en de specifieke interesses van de individuele mycologen en de frequentie van de terreinbezoeken.

Als de natuurgebieden op Linkeroever gespaard blijven van grote en geldverslindende infrastructuurwerken (bruggen, tunnels, wegen en woningbouw) en in tegendeel nog lang mogen evolueren op natuurlijke wijze dan zal de toekomst zeker nog vele en nieuwe mycologische ontdekkingen in petto houden!

Gegevens waarop dit artikel is gebaseerd, werden ontleend aan of zijn gesteund op: "FUNBEL", het gegevensbestand van de KAMK, waarnemingen gedaan tijdens excursies van de KAMK, H. De Meul-

der en K. Van de Put determinaties uitgevoerd door B. Declercq, A. en M. de Haan, H. De Meulder, H. Hendricks, L. Imler (+), W. Kuys (+), H. Mervielde, J. Schavey, K. Van de Put, E. Vandeven, R. Van Gompel en J. Volders.

Dank aan J. Schavey voor het nalezen van dit artikel en voor het gebruik van tekeningen van J. Schavey en H. De Meulder.

Literatuur

- DE MEULDER H. (1988) — *Lamprospora crouani* (Cooke) Seaver, een zeldzame ascomycete? *Meded. Antwerpse Mycol. Kring* 1988: 56-59.
- LOHMEYER T.R. & BENKERT D. (1988) — *Poronia erici* - eine neue Art der Xylariales. *Z. Mykol.* 54: 93-102.
- MORREN M. & SPRINGAEL R. (1979) — Een inventarisatie van de Fungi-flora van de bosaanplantingen te Antwerpen Linkeroever. In Linkeroever, Natuurwetenschappelijke studie en waardebepaling van de natuurgebieden op Antwerpen-L.O. Blokkesdijk, St.-Annabos, Vlietbos, Het Rot. Werkgroep Natuurbehoud Linkeroever v.z.w.
- SCHAVEY J. (1994) — *Poronia erici* Lohmeyer & Benkert. *Sterbeekia* 16: 30-34.
- VAN DE PUT K. & ANTONISSEN I. (1996) — Tulasnella's uit Vlaanderen. *Sterbeekia* 17: 44-69.
- VANDEVEN E. ET AL. (1996) — Aantekenlijst voor zwammen en slijmzwammen. Antwerpen.

Nieuwtjes uit de recente tijdschriften

Karel Van de Put

Fungi Non Delineati '97-'98

Dit nieuwe tijdschrift bestaat uit kleine deeltjes die telkens een 8 à 10 tal soorten behandelen met de originele beschrijving, microscopie, commentaar en telkens met kleurenfoto's of kleurenplaten.

Deel I door M. Sarnari handelt over enkele interessante Russula's : *R. taigarum*, *R. brunneoviolacea*, *R. poichilochroa*, *R. subterfurcata*, *R. faustiana*, *R. zvarae* var. *zvarae* en var. *pusilla*.

Deel II is van de hand van A. Hausknecht en Irmgard Krisai-Greilhuber en gaat over een aantal donkersporige Agaricales: *Conocybe ochroalbida*, *C. singeriana*, *Galerina chionophila*, *G. perplexa*, *Inocybe mimica*, *Lacrimaria glariosa*, *Psathyrella orbicularis* en *P. variata*.

Deel III omvat enkele Boletussoorten en een 21ste bijdrage over het genus *Inocybe* door C.L. Alessio: *Boletus purpureus*, *B. xanthocyaneus*, *B. amarantus*, *B. rhodoxanthus*, *Inocybe flocculosa*, *I. inodora*, *I. albidodisca*, *I. cinerascens* en *I. globocystis*.

Cryptogamie Mycologie Tome 18 Fasc. 4 (1997)

M. Lago en M.L. Castro geven een overzicht van 22 lignicole Agaricales die op *Eucalyptus* voorkomen in N.W. Spanje. Het voorkomen van *Armillaria ectypa* in de hogere venen van Auvergne wordt besproken door Anna Zolciak et al. (met zwart-witfoto's.) De taxonomische status van *Didymium laxifolium* en *D. rubeopus* en zijn var. *albocapillitium* wordt behandeld door G. Moreno et al. (met micro- en scanfoto's). M. Contu beschrijft in de familie der Bolbitiaceae drie nieuwe soorten uit Sardinië: *Agrocybe cyanescens* sp. nov., *Pholiotina galerinoides* sp. nov. en *P. veregregia* sp. nov., met microtekening

Zeitschrift für Mykologie Band 63(2) (1997)

G. Kraepelin en H. Michaelis bestudeerden de verandering van de macromyceten flora in een dennenbos bij Berlijn na kalkbemesting; de bodemsaprophyten namen toe terwijl de mycorrhizapaddestoelen duidelijk afnamen. H. Ammer et al.

bespreken *Sepedonium ampullosporum*, een dubbelganger van *S. chrysospermum*, op Boletales (met sporescan en afbeelding van de lageniforme conidiën). Coprofiele Pezizales, gekweekt uit mest, worden voorgesteld door E. Jahn (†) in een bewerking van D. Benkert et al. met microfoto's van *Ascobolus immersus*, *Ascodesmis nigricans*, *A. sphaerospora*, *Coprotus sexdecimsporus*, *Saccobolus caesariatus*, *Ascobolus purpureus*, *Saccobolus succineus*, *Thecothecus africanus* en *Thelebolus crustaceus*. *Bionectria* is een nieuw genus voor soorten van de *Nectria ochroleuca* groep en wordt behandeld door H.J. Schroers en G.J. Samuels, met kleurenfoto van *Nectria cinnabarina*, *Bionectria ochroleuca*, *B. fusca*, *B. aureofulva*, *B. apocyni* en *B. tonduzii*. E. Ludwig stelt zijn nieuwe *Hygroaster lacteus* sp. nov. voor, met kleurplaat en microtekening en bediscussieert *Hygroaster* versus *Omphalaster*, met sleutel tot de gekende *Hygroaster* soorten. M. Veerkamp en Th. Kuyper beschrijven de nieuwe *Mycena silvae-pristiniae* sp. nov. uit het Neuenburger Urwald met kleurenplaat en microtekening en een tabel met de verschillen t.o.v. *M. borealis*. Van *Entoloma porphyrofibrillum* is een eerste Duitse vondst gemeld door G. Wölfel en A. Bresinsky (kleurenfoto en microtekening). Verder zijn er nog studies over ribosomaal DNA onderzoek voor de studie van de Boletales (*Suillus*) door M. Fischer et al. en over RNA onderzoek bij een controversiële groep van Agaricales of Boletales.

Documents Mycologiques Fasc. 109-110 (1998)

In "Interessante vondsten uit het departement Creuse" bespreekt J. Charbonal: *Bolbitius varicolor*, *Leucoagaricus georginae* en *Phaeocollybia festiva* (met microtekening). J. Astier en G. Pacioni bespreken kort *Martellia* (secotioïde Gastromycetes) in Europa en J. Astier meldt een eerste Franse vondst van *Crepidotus sinuosus* (met microtekening). F. Esteve-Raventos en M. Heykoop herroepen hun *Hebeloma cremeopallidum* die synoniem blijkt te zijn van *H. fusisporum* (microtekening) en E. Ortega et al. brengen een 12de bijdrage tot de studie van de mycoflora van Andalusië, met microfoto's van *Conocybe filaris*, *C. coprofila*, *Cystolepiota cystophora*, *Lepiota lepida* var. *armillata*, *Psathyrella populina*

en *Psilocybe pratensis*. In hun bijdrage tot de studie van de fungicole fungi brengen G. Cacci-
alli et al. een op puntstelling van de Ascobolace-
ae en Thelebolaceae van Italië, met een sleutel
en microtekening van *Ascobolus stictoideus*, *A.*
hawaiensis, *A. elegans*, *A. crenulatus*, *A. con-*
stantinii, *Saccobolus glaber*, *S. versicolor*, *Thele-*
bolus polysporus, *Iodophanus carneus*, *Theco-*
teus pelletieri, *T. crustaceus*, *T. cinereus* en *T.*
lundqvistii. *Coprinus populicola* sp. nov. is een
nieuwe *Coprinus* van J. Mornand uit de sectie
Picacei (met macro- en microtekening). R. Tuloss
en F. Massart brengen enkele voorlopige opmer-
kingen over *Amanita asteropus* en *A. aestivalis*.
Op pagina 67 en 68 vinden wij nog als adden-
dum op DM 107, microtekening van *Tricholoma*
bonii, *T. inocybeoides* en *T. leucoterreum*.

Mycologia 89 (1997)

De meeste artikelen behandelen zaken als interste-
riliteit, mycoënzymen, fylogenie en RNA en DNA
decodering. In een tweede artikel over fungicole
pyrenomyceten behandelen G. Samuels et al.
eerst het genus *Helminthospora* met sleutel tot

de soorten en microfoto's van *H. clavariorum*, *H.*
corticorum, *H. hyphodermiae*, *H. odontiae*, en
verder het nieuwe genus *Ascodinea* gen. nov.
met *A. stereicola* sp. nov. en *A. polyporicola* sp.
nov. met microfoto's en microtekening R. Peter-
sen en Karen Hughes stellen hun nieuwe *Pleuro-*
tus abieticola sp. nov. uit Oost Rusland voor met
zwart-witfoto's en microtekening. De houtont-
binding door verscheidene lignicole fungi wordt
bestudeerd door J. Worrall et al. *Haploporus*
odorus, een welriekendere polypoor dan *H.*
suaveolens speelt volgens R. Blanchette een
grote rol in de traditionele cultuur van de india-
nen uit de Noord-Amerikaanse vlakte. *Glomus*
gibbosum sp. nov., *G. multiflorum* sp. nov. en
G. verruculosum sp. nov. zijn nieuwe onder-
grondse Zygomycetes uit Polen, beschreven
door J. Blazowski. De imperfecte genera *Akan-*
thomyces en *Gibellula*, gevonden in Taiwan op
spinnen worden besproken door S. Tzean en L.
Hsieh met microtekeningen en een sleutel tot de
soorten. Kathleen Van der Gucht bespreekt
nieuwe Hypoxylonsoorten uit Papoea Nieuw
Guinea met sleutel, zwart-witfoto's en sporentekeningen.

Een nieuwe Boleet ?

Jaak Van de Meerssche

Toen ik op 6 mei ll. een telefoontje kreeg van Arlette Lemouce om mij er aan te herinneren dat ik haar man Jef verleden jaar een Waterlelie (*Nymphus alba*) beloofd had, kon ik niet vermoeden wat mij boven het hoofd hing.

Ik liet het waterpeil van mijn 80 cm diepe vijver zakken tot 50 cm (kniehoogte) en sneed twee stekken van mijn waterlelie en plaatste deze in met stenen verzwaarde emmers. Deze liet ik aan een touw in de terug op peil gebrachte vijver zakken.

De levering zou plaatsvinden na de ijsheiligen ($\pm$ 15 mei). Moe van dit klusje vleide ik mij neer in een tuinstoel onder een zonnenscherm en viel in slaap.

Wanneer ik na een paar uur wakker werd zag ik tot mijn grote verbazing dat tussen mijn grote teen en zijn gebuur bij mijn linkervoet een rode paddestoel was uitgekomen; en nog wel een boleet! (fig. 1).

Dadelijk liet ik onze voorzitter Frans Dielen aan de telefoon roepen en meldde ik de onwaarschijnlijke vondst. Binnen de kortste tijd stond hij naast mijn ligzetel vergezeld door Jean Schavey en Heinz Ebert die toevallig bij hem op bezoek waren.

Eigenaardig was wel de standplaats (IFBL: C4.37.32) tussen twee tenen op mensenvoet (van Jaak).

Voorzichtig likte Heinz aan de hoedpel en sprak de voor mij legendarische woorden: "Salz! *Pulveroboletus cramesimus!* aber . . . nicht unter Fichte, sondern auf den Fuß von Jakob!" Wat zoveel beduidt als "de Kersrode boleet, niet onder een Spar maar op Jaaks (zweet)voet! (=zout)!"

Jean Schavey besloot dan met het verdikt "*Pulveroboletus cramesimus* var. *jacobii*".

Frans Dielen stelde voor een exsiccaat te laten maken door Hubert De Meulder voor de Nationale Plantentuin te Meise, hij zelf zou instaan voor de beschrijving en wist wel iemand voor de

Latijnse beschrijving en het deponeren bij de I.M.V. (Internationale Mycologen Vereniging).

fig: 1

Fig 1. Jaaks voet met de Kersrode boleet.

Hij zou André de Haan contacteren voor de tekening en de microscopie. Er werd zelfs gedacht aan een aquarel door Pascale Holemans, een gedenkplaat aan mijn huisgevel . . . . Maar toen werd ik echt klaar wakker !!!

www.expertm.com/kamk

Alhoewel deze combinatie van letters velen als Chinees zal voorkomen, zou dit toch een bekend gegeven moeten zijn. Het is het adres van de K.A.M.K., het internetadres wel te verstaan. Inderdaad, onze vereniging heeft sinds juli 1998 een eigen website. Iedereen in het bezit van een computer, een modem en een toegang tot het internet kan van waar ook ter wereld onze site bezoeken. Voor de leken onder ons toch wel een woordje uitleg:

Website: een website is een soort elektronisch tijdschrift dat ter beschikking wordt gesteld van iedereen die er interesse voor heeft en dit tijdschrift via zijn computer wil raadplegen.

World wide web: het world wide web (= www) wordt gevormd door alle computers van de hele wereld die via modem met elkaar verbonden zijn en met elkaar kunnen communiceren.

Internet adres: een unieke code die het adres vormt waar men uw website kan vinden.

Modem: een toestel waarmee elektronische signalen worden omgezet in akoestische signalen zodat ze kunnen doorgestuurd worden via de telefoonlijn. Aan de andere zijde doet een andere modem het tegenovergestelde.

Email adres: een elektronische brievenbus van waar boodschappen kunnen worden verstuurd en ontvangen.

Internet provider: een organisatie die u mits een kleine vergoeding toegang verschaft tot het internet.

Wat is de bedoeling van deze website? Eerst en vooral de K.A.M.K. en haar activiteiten voorstellen aan de rest van de wereld. Ten tweede een communicatiemiddel creëren waar mycologen van de hele wereld met ons kunnen communiceren. In de nabije toekomst is het dan noodzakelijk onze site ook in het Engels aan te bieden. Ten derde verbindingen (linken) voorzien met andere mycologische sites over de hele wereld. Er zijn er ontelbare.

Graag had ik uw reactie ontvangen over deze site, met voorstellen over de richting waarin deze site moet evolueren.

Het liefst via een emailtje. Dit kan door te klikken op het email adres, jw@glo.be dat op de homepage staat. Een bijschermpje verschijnt waarin u uw boodschap kwijt kan.

Ofwel via snail mail (gewone post) op volgend adres: Jean Werts, Hensbergelei 9, 2930 Brasschaat.

Binnenkort krijgt onze Kring ook een e-mail adres in het RUCA: KAMK@RUCA.UA.AC.be.

Paddestoelententoonstelling in het Peerdsbos 10 en 11 oktober

Onze jaarlijkse tentoonstelling gaat door op zaterdag 10 en zondag 11 oktober 1998 in de lokalen van Kindervreugd in het Peerdsbos te Brasschaat. Openingsuren van 10 tot 17 uur.

Het opbouwen van de tentoonstelling gebeurt op vrijdag 9 oktober vanaf 17 uur. Helpende handen zijn van harte welkom! Leden die gaan paddestoelen zoeken voor de tentoonstelling worden verzocht, in de mate van het mogelijk, materiaal afkomstig van verschillende plaatsen ook afzonderlijk te bewaren, zodat we een idee krijgen waar zeldzame vondsten vandaan komen. Personen die tijdens de tentoonstelling uitleg willen geven aan de bezoekers zullen met open armen ontvangen worden.

Tentoonstelling te Gent

De paddestoelententoonstelling te Gent gaat door in de serres van de Plantentuin van de universiteit van 24 september tot 1 oktober. Rondleidingen voor groepen op afspraak (telefoon: 09/264.50.70).

Verbetering van excursieprogramma

De excursie van de Cortinarius-werkgroep naar Gooreind Wuustwezel gaat door op zondag 8 november en niet op zaterdag 7 november. Bijeenkomst om 9 uur 30 aan de kerk van Gooreind.

Educatieve avonden

De bijeenkomsten gaan door in het verenigingslokaal, de Bioruimte van het RUCA, Groenenborgerlaan 171 te 2020 Antwerpen, aanvang telkens om 20 uur. Vóór iedere vergadering is er vanaf 19u30 gelegenheid om boeken uit de bibliotheek te ontlenen.

dinsdag 6 oktober	Determinatieavond	
dinsdag 13 oktober	Onze Amanieten	F. Dielen
dinsdag 20 oktober	Determinatieavond	
dinsdag 27 oktober	Werkvergadering: evaluatie van de tentoonstelling en de voorbije excursies, voorstellen voor volgend jaar	
dinsdag 3 november	Determinatieavond	
dinsdag 10 november	Van Elfenbank tot Tonderzwam. Diamontage over houtzwammen	J. Van de Meerssche
dinsdag 17 november	Determinatieavond	
dinsdag 24 november	Adviesraad	
dinsdag 1 december	Determinatieavond	
dinsdag 8 december	Onze Melkzwammen	A. Verbeken & R. walleyn
dinsdag 15 december	Determinatieavond	
dinsdag 22 december	Raad van bestuur	
dinsdag 29 december	Meeldauwen, onooglijke, maar wonderlijk gestructureerde Ascomyceten	J. Volders

Mycologisch weekend aan de Kust rond Allerheiligen 1998

Het mycologisch weekend van de Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring en de Oostvlaamse Mycologische Werkgroep gaat ook dit najaar door in het vakantiehuis "Ter Helme", Kinderlaan 7 b, 8670 Oostduinkerke (tel. 058/23.45.02).

Het programma:

- Vrijdag 30 oktober: bijeenkomst voor het avondmaal. Nadien mededelingen, projectie (dia's meebrengen !)
- Zaterdag 31 oktober: dagexcursie naar Ieper-Zillebeke, Provinciaal domein Palingbeek. Bijeenkomst om 9.30 u aan de kerk van Zillebeke.
- Zondag 1 november: voormiddag-excursie naar De Panne, Houtsaegerduinen-reservaat. Bijeenkomst 9.30 u. op de parking voor het reservaat (hoek Veurnestraat en Koksijdeweg).
- Maandag 2 november: Oostduinkerke, Hannecartbos, voormiddag-excursie; samenkomst om 9.15 u. op de parking van Ter Helme.

Na de excursies studie van de vondsten in het geïmproviseerde lab in Ter Helme en opstellen van de vindlijst.

Wie wil logeren in Ter Helme neemt contact op met Josée Van der Veken (tel. 09/222.93.24) en stort een voorschot van 1000 BEF op rekening 000-0464205-60 van P. Van der Veken, Gent voor 15 oktober 1998.

Iedereen kan ook aan de afzonderlijke excursies deelnemen.

Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring

De Antwerpse Mycologische Kring werd opgericht in 1946. In 1963 werd het een vereniging zonder winstgevend doel. Zij heeft als doel de mycologie te bevorderen. De Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring organiseert hiertoe excursies, vergaderingen, voordrachten, determinatieavonden, werkweken, demonstratiedagen, tentoonstellingen. Er wordt driemaandelijks een tijdschrift uitgegeven, AMK Mededelingen. Op onregelmatige tijdstippen verschijnt Sterbeekia, een publicatie genoemd naar de Antwerpse priester, mycoloog, kruidkundige en architect, Franciscus Van Sterbeek (1630-1693).

In 1991 werden AMK Mededelingen en Sterbeekia bekroond met de Emiel Van Rompaeyprijs voor floristiek. Er wordt systematisch een gegevensbestand bijgehouden over de verspreiding van paddestoelen in ons land.

De Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring onderhoudt ook contacten met andere mycologische verenigingen in binnen- en buitenland. De K.A.M.K. is erkend door de Vlaamse Mycologen Vereniging.

De K.A.M.K. bezit een bibliotheek, die ondergebracht is in het verenigingslokaal, de Bioruimte van het RUCA, Groenenborgerlaan 171 te 2020 Antwerpen. Alle leden kunnen hieruit boeken te ontlenuen.

Het lidgeld bedraagt 500 BEF per jaar. Betaling kan geschieden door overschrijving op bankrekening nr. 320-4183209-57 van de Antwerpse Mycologische Kring v.z.w., te Antwerpen. Buitenlandse leden betalen 550 BEF indien een eurocheque ten voordele van de Antwerpse Mycologische Kring naar André Jacobs, Lode Zielenslaan 35 bus 7 te B-2050 Antwerpen, gestuurd wordt. Bij overschrijving vanuit het buitenland van het lidgeld op postrekening nr. 000-1415744-29 van de Antwerpse Mycologische Kring v.z.w., te Antwerpen moet 610 BEF betaald worden.

KAMK publicaties en reagentia voor microscopie

Bij onze bibliothecaris, Jean Schavey, kunnen oude nummers van Sterbeekia en een set met de meest gebruikte kleurstoffen en reagentia voor microscopie bekomen worden.

Bij Emile Vandeven kunnen oude nummers van AMK Mededelingen verkregen worden.

Raad van bestuur van de Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring v.z.w.

voorzitter: Dielen Frans, Schawijkstraat 29, 2520 Ranst, tel.: 03/353.16.21

ondervoorzitter: de Haan André, Bezemheidelaan 6, 2920 Kalmthout, tel.: 03/666.91.34

secretaris: Van de Put Karel, Herentalsebaan 149, 2100 Deurne, tel.: 03/366.37.26

schatbewaarder: Jacobs André, Lode Zielenslaan 35 bus 7, 2050 Antwerpen, tel.: 03/219.02.78

bibliothecaris: Schavey Jean, Basseliersstraat 54, 2100 Deurne, tel.: 03/322.54.52

andere bestuurders:

Le Jeune Guy, Beemdenlaan 67, 2900 Schoten, tel.: 03/658.54.31

Lenaerts Luc, Fonteinstraat 8, 3560 Lummen, tel.: 013/52.34.99

Noten Leo, Oude Watertorenstraat 17, 3930 Hamont, tel.: 011/44.57.46 of 011/61.12.62

Vandeven Emile (ledenadministratie, secretariaat paddestoelenkartering), Opperveldlaan 14, 1800 Vilvoorde, tel.: 02/267.74.18

Volders Jos (samenstellen excursieprogramma), Weverstraat 9, 2440 Geel, tel.: 014/54.91.44

Walleyrn Ruben, Lentestraat 14, 9000 Gent, tel.: 09/220.76.61